

Carita Parkkinen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalinen kuntoutus ja
osallisuuden edistäminen
Sosionomi YAMK
Opinnäytetyö, 2023

ALUMNITOIMINTA LASTENKODISSA

Osallisuus ja toimijuus osana kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä

TIIVISTELMÄ

Carita Parkkinen

Alumnitoiminta lastenkodissa – Osallisuus ja toimijuus osana kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä

73 sivua ja 4 liitettä

Syksy 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden YAMK-tutkinto

Sosionomi, YAMK

Sosiaalinen kuntoutus ja osallisuuden edistäminen

Lapsen oikeuksia ovat lapsen kuulluksi tuleminen ja tätä kautta osallisuus omaa elämää koskevaan päätöksentekoon ikätason mukaisesti. Lapsen oikeuksista on kirjattu kansainväliseen YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, joka on ratifioitu kaikissa maissa Yhdysvaltoja lukuun ottamatta.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää millä tavoin lapsen osallisuus toteutuu kenialaisessa lastenkodissa ja miten osallisuutta voidaan siellä edistää. Lastenkotiin ollaan perustamassa ryhmää, jonka tarkoituksena on toimia mentoreina lastenkodissa asuville lapsille. Ryhmän perustamiseen on tullut idea lastenkodin entisiltä asukkailta, jotka itse ovat saaneet tukea koulutukseen, yliopisto-opintoihin saakka. Ryhmä kutsuu itseään nimellä alumnit, ja tässä työssä alumnitoiminta viittaa kyseiseen ryhmään. Opinnäytetyö tuotti tietoa siitä, millä tavoin alumnitoiminta voi edistää lapsen osallisuutta lastenkodissa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa haastateltiin sekä suomalaisia että kenialaisia lastenkodin toimintaa tuntevia henkilöitä. Haastateltavia oli yhteensä yhdeksän, joista seitsemän oli suomalaisia ja kaksi kenialaisia. Haastatteluaineisto kerättiin kevään ja kesän 2023 aikana Teamsissa. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teorialähtöistä analyysia.

Tutkimuksen mukaan lapsen oikeudet tulla kuulluksi sekä osallistua tunnustetaan ja koetaan tärkeäksi. Lastenkodissa lapsen osallisuus ei kuitenkaan toteudu vielä tasapuolisesti. Tutkimuksen mukaan ongelmaksi koetaan, että Keniassa vallalla oleva hierarkkinen järjestelmä toimii esteenä lasten vaikuttamismahdollisuuksiin. Lastenkodissa lapset saavat tuoda äänensä kuuluviin, mutta päätöksenteko ja vaikuttaminen jäävät vielä heikoksi.

Alumnitoiminnan käynnistämällä katsottiin olevan hyvät edellytykset luoda mahdollisuuksia sekä arkiseen että yhteiskunnalliseen osallistumiseen lastenkodissa.

Asiasanat: Kehitysyhteistyö, osallisuus, toimijuus, lapsen osallisuus

ABSTRACT

Carita Parkkinen

Alumni activities at the children's home – Participation and agency as a part of development cooperation

73 pages and 4 appendices

Fall 2023

Diaconia University of Applied Science

Master's Degree in Social and Health Care

Master of Social Services

Master's Degree in the Promotion of Social Inclusion and Social Rehabilitation

A children's rights include the child being heard and, through this, participation in decision-making about their own life according to the age level. The rights of the child are recorded in the international UN Convention on the Rights of the Child, which has been ratified in all countries except the United States.

The aim of this study was to find out how the children's participation is realized in children's home in Kenya and how participation can be promoted there. A group is being established at the children's home, the purpose of which is to act as a mentor for the children living in the children's home. The idea to establish the group came from the former residents of the children's home, who themselves received support for education, up to university studies. The group calls itself alumni, and in this study the alumni activity refers to that group. This study produced information about how alumni activities can promote child's participation in the children's home.

The thesis was carried out as a qualitative study, in which both Finnish and Kenyan persons familiar with the children's home were interviewed. There was a total of nine interviewees, seven of whom were Finnish and two Kenyans. The research material was collected during the spring and summer of 2023 in interviews organized via Teams. The analysing method in this study was theory-based content analysis.

According to the research, the child's rights to be heard and to participate are recognized and perceived as important. However, the child's participation in the children's home is not yet achieved equally. According to the research, the problem is perceived to be that the hierarchical system in Kenya acts as an obstacle to children's opportunities to influence. In the children's home, the children get to make their voices heard, but decision-making and influence are still weak.

It was concluded that the alumni activities have good opportunities to create for both, daily life, and social participation, at the children's home.

Keywords: development co-operation, participation, human agency, children's participation

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 KEHITYSYHTEISTYÖ	5
2.1 Mitä kehitysyhteistyö on?	5
2.2 Kehitysyhteistyön haasteet ja kritiikki	8
2.3 Osallistaminen kehitysyhteistyössä	11
2.4 Kummilapsitoiminta kehitysyhteistyön muotona	14
3 OSALLISUUS JA TOIMIJUUS	16
3.1 Osallisuus	16
3.2 Lapsen osallisuus	18
3.3 Toimijuus	24
3.4 Alumnit toiminta	30
4 TARKOITUS JA TAVOITTEET	32
5 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	33
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	34
6.1 Laadullinen tutkimus	34
6.2 Aineiston keruu	36
6.3 Aineiston analyysi	39
7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	43
7.1 Osallisuuden määritelmä	43
7.2 Lapsen osallisuus Arap Moissa	43
7.3 Lapsen osallisuuden edistäminen Arap Moissa	46
7.4 Alumnit toiminta osana lapsen osallisuuden edistämistä	48
7.5 Alumnit Arap Moin lastenkodissa	50
8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	51
9 POHDINTA	53
9.1 Osallisuus ja toimijuus Arap Moin lastenkodissa	53
9.2 Alumnit toiminta osallisuuden edistäjänä Arap Moin lastenkodissa	55
9.3 Asiantuntijuuden kehittyminen	57
10 JOHTOPÄÄTÖKSET	58

10.1 Lapsen osallisuus ja toimijuus kehittyvässä maassa.....	58
10.2 Alumnitoiminta osallisuuden edistäjänä	59
10.3 Suositukset	60
LÄHTEET	61
LIITE 1. Saatekirje Nakurun Lapset ry:n jäsenille	68
LIITE 2. Saatekirje kenialaisille alumneille	69
LIITE 3. Haastattelukysymykset suomalaisille vastaajille.....	70
LIITE 4. Haastattelukysymykset kenialaisille vastaajille	71

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää millä tavoin lapsen osallisuus toteutuu kehittyvässä maassa toimivassa lastenkodissa sekä kartoittaa mahdollisuuksia lapsen osallisuuden edistämiseksi ja toimijuuden vahvistamiseksi. Kehitysyhteistyön lähtökohtana on, että kehittyvien maiden asukkaat voivat itse omalla toiminnallaan parantaa elinolosuhteitaan sekä asemaansa. Osallisuuden kokemus sekä kuuluvuuden tunne motivoivat yksilöä toimimaan oman hyvinvointinsa eteen.

Lapsen osallisuus on yksi lapsen oikeuksien periaatteista, joista on määritelty YK:n lapsenoikeuksien sopimuksen artikla 12:ssa. Lapsella tulee olla oikeus ilmaista omia mielipiteitään ja vaikuttaa omaa elämää koskevaan päätöksentekoon. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi. Alumnitoiminnan ajatellaan edistävän osallisuutta etenkin siinä vaiheessa, kun nuori hakee jatko-opintoihin tai suunnittelee omaa työuraansa. Tässä työssä alumnitoiminnalla tarkoitetaan kenialaisten, entisten lastenkodin asukkaiden muodostamaa ryhmää, jotka toimivat lastenkodilla mentoreina. Alumnitoiminta ja alumniryhmä ovat heidän itsensä käyttämä nimitys toiminnalle.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia lasten osallistumista sekä osallistumisen mahdollisuuksia kenialaisessa lastenkodissa. Lastenkotiin on jo pitkään suunniteltu alumnitoimintaa ja tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa, miten alumnitoiminta tukee osallisuuden edistämistä. Alumnitoiminnan on katsottu olevan konkreettinen tapa edistää nykyisten lastenkodin asukkaiden mahdollisuuksia koulutautua ja työllistyä. Tämä nähdään hyötynä myös koko Nakurun seudulle ja yhteisölle. Aloite alumnitoiminnan käynnistämiseksi on tullut Keniasta, jossa viisi entistä lastenkodin asukasta ottivat yhteyttä Nakurun Lapset ry:n ja esittelivät halukkuutensa alumneiksi ryhtymisestä.

Haastattelin tutkimusta varten suomalaisia Nakurun Lapset ry:n pitkäaikaisia jäseniä, joilla on ajantasaista tietoa lastenkodin toiminnasta. Jäsenillä on myös ymmärrys siitä, millaisissa asioissa lasten osallisuutta voidaan lastenkodissa edistää

ja missä asioissa osallistumisen nähdään olevan erityisen tärkeää. Haastattelumenetelmänä käytettiin fokusryhmähaastattelua, jossa vastaajille annettiin aihepiirit vapaata keskustelua varten.

Itse olen ollut Nakurun Lapset ry:n jäsen helmikuusta 2020 ja minulla on kummilapsi järjestön kautta. Tämän lisäksi olen tehnyt useita matkoja eripuolille Afrikkaa sekä työskennellyt siellä erilaisissa työpaikoissa. Kehitystyö on aina kiinnostanut minua ja Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyöni (Parkkinen, 2015) liittyi kehitysyhteistyöprojektiin, joka toteutettiin Tansaniassa. Opinnäytetyössä arvioitiin Tansaniassa ja Suomessa toimivien korkeakoulujen välistä yhteistyötä kehitysyhteistyöhankkeen evaluoinnissa. Tutkimuksessa käytettiin osallistavia tutkimusmenetelmiä. Minulle siis oli jo entuudestaan tuttua työskennellä ryhmien kanssa, jotka koostuvat eri maissa ja kulttuureissa toimivista henkilöistä. Myös tämän opinnäytetyön keskeisessä asemassa on yhteistyö kahden eri maan välillä.

2 KEHITYSYHTEISTYÖ

2.1 Mitä kehitysyhteistyö on?

Kehitysyhteistyöllä tarkoitetaan kehittyvien maiden tukemista erilaisin yhteistyö- ja taloudellisin menetelmin. Kehitysyhteistyöllä toteutetaan kehityspolitiikkaa, jonka tärkeimpiä tavoitteita ovat köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen, perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen sekä kestävä kehityksen edistäminen. YK on sopinut kestävä kehityksen tavoitteista, joiden pyrkimyksenä on edistää kestävä kehitys vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteita on yhteensä 17, jotka liittyvät esimerkiksi nälän ja köyhyyden poistamiseen, tyttöjen ja naisten aseman parantamiseen, tasa-arvoisten mahdollisuuksien lisääminen koulutukseen ja terveydenhuoltoon, puhtaan veden ja sanitaation käyttö kaikille sekä metsien ja ekosysteemien suojeleminen ja maaperän köyhtymisen pysäyttäminen. (Ulkoministeriö, 2021.)

Suomessa ulkoministeriö on vastuussa kehityspolitiikan toteuttamisesta. Suomen kehityspolitiikka painottaa neljää kokonaisuutta, jotka ovat; naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, kehitysmaiden talouden perustan vahvistaminen ja työpaikkojen luominen, koulutus, toimivat yhteiskunnat ja demokratia sekä ilmastonmuutos ja luonnonvarat. (Ulkoministeriö, 2021.)

Kehitysyhteistyöllä tuetaan ja edistetään taloudellista kehitystä sekä hyvinvointia kehittyvissä maissa. Valtion lisäksi kehitysyhteistyötä toteuttavat yhdistykset ja kansalaisjärjestöt sekä yksityisen sektorin toimijat. Ulkoministeriö tukee kansalaisjärjestöjen tekemää kehitysyhteistyötä erilaisilla rahoitus- ja tukimuodoilla. Kehitysyhteistyötä tekevien järjestöjen tavoitteena on tukea YK:n kestävän kehityksen tavoitteita, edistää tasa-arvoa sekä luoda keinoja köyhyyden poistamiseen. Tällä hetkellä kehitysyhteistyön kentällä toimii yli sata eri kansalaisjärjestöä niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Ulkoministeriö myöntää tukea noin 80–90 järjestölle kehitysyhteistyön eri muotoihin. Järjestöt toimivat paikallisten yhteistyökumppaneiden kanssa ja suunnittelevat sekä toteuttavat hankkeita yhteistyössä. Kansalaisjärjestöt toteuttavat kehitysyhteistyötä erityisesti köyhimpien ja helposti syrjäytyvien väestöryhmien oikeuksien edistäjänä ja tukijana. (Ulkoministeriö, 2021.)

Suomen kehitysyhteistyön maantieteellinen painotus on Saharan etelänpuoleisessa Afrikassa, jossa sijaitsee suuri osa vähiten kehittyneistä, hauraita valtioita. Myös Lähi-Idässä sekä Aasiassa tehdään kehitysyhteistyötä. Suomi sekä muut EU:n jäsenmaat kuuluvat suurimpiin kehitysavun antajiin ja se on osa Euroopan Unionin yhtenäistä kehityspolitiikkaa. Suomi toteuttaa kehitysyhteistyötä myös muiden toimijoiden, kuten YK:n, Maailmanpankin sekä UNICEFIN kanssa. Tätä kutsutaan monenkeskiseksi yhteistyöksi, joka tarjoaa mahdollisuuden vaikuttaa rahoitusten suuntaamisen oikeisiin kohteisiin sekä toimimaan maantieteellisesti laajemmin. Ulkoministeriön (2021) mukaan rahoitus koostuu pääosin jäsenmaksuista, yleisavustuksista, kehityspankkien ja ympäristö- ja ilmastorahastojen rahoitusosuuksista sekä temaattisesta ja alueellisesta tai maakohtaisesta tuesta.

Kehitysyhteistyö on moniulotteinen käsite, joka voi tarkoittaa eri tahoille eri asiaa. Koponen ym. (2007, s.336-340) tarkastelee kehitysyhteistyötä kolmesta eri

näkökulmasta, joista ensimmäinen on valtioiden välinen resurssin siirto vauraammasta maasta köyhempään. Tämän tarkoituksena on kehityksen ja hyvinvoinnin lisääminen köyhissä maissa, vauraimpien maiden taloudellisten resurssien avulla. Kyseessä on julkinen kehitysapu, jonka katsotaan olevan osa ulkopolitiikkaa tai ulkopolitiikan väline.

Toisena kehitysyhteistyön näkökulmana Koponen ym. (2007, s.336-337) puhuu kehitysinterventiosta, jolla tarkoitetaan suunnitelmallisia hanke- ja ohjelmakäytäntöjä kehityksen edistämiseksi ja köyhyiden vähentämiseksi. Suunnitelmallisuuden takia kehitysinterventiolla on realistiset mahdollisuudet päästä päämäärään ja saada kehitystä aikaiseksi.

Kolmanneksi kehitysyhteistyö voidaan nähdä resurssienjakotaisteluna, jossa kyseenalaista on se, kuka avusta hyötyy, meneekö apu perille kohteeseen ja vähenekö köyhyys todellisuudessa. Yhtenä kysymyksenä resurssitaistelussa on myös se, kuka ja millä tavoin näihin resursseihin voi päästä käsiksi. Onko esimerkiksi korruption mahdollisuus kuinka suuri. (Koponen ym., 2007, s. 357.) Koposen ym. (2007, s. 336–337) mukaan kehitysyhteistyöllä on kuitenkin aina poliittisia ja taloudellisia intressejä, joiden avulla pyritään nostamaan omaa imagoa ja suosiota.

Suomessa kehitysyhteistyötä on tehty pitkään niin kutsuttuna projektiapuna, eli kehitysapu on suunnattu tiettyyn projektiin, jolla on alku sekä loppu. Projekti tehdään tietyssä paikassa, sillä on tietty henkilöstö sekä budjetti ja selkeä päämäärä. Tällaisen projektin tarkoituksena voi olla esimerkiksi infran (tiet, voimalinjat) rakentaminen tiettyyn kylään tai kaupunkiin, peruspalveluiden (koulut, terveydenhuolto) tukeminen tietyllä alueella tai vaikka tuotantolaitosten tukeminen. Projekteja rahoittavat yleensä valtiot tai kansainväliset rahoituslaitokset, mutta yleensä niitä toteuttavat esimerkiksi kansalaisjärjestöt tai yksityiset konsulttiyritykset. (Koponen ym., 2007, s. 347–349.)

Tällaisilla hankkeilla on kuitenkin sekä vahvuudet että heikkoudet. Vahvuuksina pidetään esimerkiksi sitä, että projektiin voidaan ottaa mukaan sekä työllistää paikallisia osaajia rekrytoimalla heitä. Projektien tuloksia on myös helppo seurata

tietyllä ajanjaksolla. Suurimpina haasteina kuitenkin pidetään hankkeiden kestävyttä eli sitä mitä tapahtuu sen jälkeen, kun rahoitus loppuu ja projekti on saatu päätökseen. (Koponen ym., 2007, s. 349–350.)

2.2 Kehitysyhteistyön haasteet ja kritiikki

Kehitysyhteistyön ongelmakohtista on keskusteltu jo pitkään ja joidenkin mielestä kehitysyhteistyöstä on enemmän haittaa kuin hyötyä. Yhtenä ongelmakohtana nähdään avun kohteina olevien maiden riippuvuussuhde avunantajamaahan. Tätä perustellaan sillä, että kehitysyhteistyötä toteutetaan vääränlaisilla kannustimilla, joka mahdollistaa korruption sekä riippuvuuden. Sen katsotaan myös pitävän yllä epädemokraattisia hallintoja ja lisäävän inflaatiota. (Koponen, 2011.)

Jason Hickelin (2017) artikkelissa puhutaan valta-aseman saavuttamisesta ja riippuvuussuhteen ylläpitämisestä heikompaan. Rikkaat länsimaat käyttävät hyväksi köyhempien valtioiden haavoittuvuutta vanhojen lainojen avulla, jotka tällä tavoin ylläpitävät riippuvuussuhdetta. Yksi suurimmista haasteista on velkasuhde tai velkaloukku, joka on syntynyt kehittyvien ja kehittyneiden maiden välille. Kuten artikkelissa todetaan, suuri osa veloista on syntynyt kauan sitten, kun lainaa myönnettiin kehittyvien maiden korruptoituneille johtajille. Korkojen kasvaessa, globaalin etelän on vaikea saada velkojaan maksettua. Tämä johtuu myös siitä, että mm. Afrikkaan tehtävät investoinnit ovat monikansallisten yritysten tekemiä, jolloin näistä saatavat tuotot eivät jää kohdemaahan vaan valuvat ulos näiden yritysten omistajille.

Hickel (2017) puhuu ”kehitysharhasta”, jolla hän tarkoittaa sitä, kuinka amerikkalaisille on presidentti Trumanin aikana kerrottu tarina siitä, miten eurooppalaiset sekä Pohjois-Amerikan rikkaat valtiot voivat pelastaa köyhän etelän. Tarinassa luotiin illuusio siitä, että länsimaiset rikkaat ja edistyneet valtiot ovat luoneet oman menestyksensä kovalla työllä sekä suurella älykkyydellä. Globaalista etelästä taas luotiin vaikutelma, kuinka he ovat alikehittyneitä ja siitä syystä kamppailevat omasta hyvinvoinnistaan. Tämä vahvisti ajatusta siitä, kuinka kehittyneet valtiot ja kansakunnat voivat pelastaa muun maailman ja edistää heidän kehitystään.

Trumanin tarinasta oli kokonaan jätetty kertomatta, kuinka länsi on jo pitkään sekaantunut niin kutsuttujen kolmansien maiden talouspolitiikkaan, tukenut autoritääristä hallintoa sekä hyödyntänyt kolonialisoitujen valtioiden resursseja. Tämä edesauttoi länsimaiden teollistumista, vaikka kansalaisille tämä näyttäytyi lännen antamana hyväntahtoisena apuna. Rikkaista maista annetaan vuosittain yli 100 miljardia dollaria kehitysapuna köyhille maille. Usein kuitenkin jätetään kertomatta se, kuinka paljon rahaa köyhistä valtioista virtaa takaisin länsimaille. (Hickel, 2017.)

Tällä hetkellä kehittyvillä mailla, joilla on velkasuhde globaaliin etelään, ei ole minkäänlaista suvereniteettia omaa talouttaan kohtaan. Luoton takaisin maksujen ehdot myös heikentävät valtion demokraattista päätöksentekoa ja vastuuta. Velkaantuneet kehitysmaat eivät pysty omilla pääomillaan kehittämään esimerkiksi terveydenhuoltoa, koulutusta tai vähentämään köyhyyttä, koska se raha siirtyy suoraan velanmaksuun. Velka on vallankäytön väline, jolla pystytään hallitsemaan velan ottajaa. Velan avulla pystytään myös riistämään resursseja, kuten paikallista työvoimaa tai luonnonvaroja. Velkasuhteisiin kuuluu aina eräänlainen ehdollisuus tai vakuus, joka voi tarkoittaa esimerkiksi lupaa antaa omien luonnonvarojen hyödyntäminen velkoja -maalle. (Hickel, 2017.)

Hickel (2017) tarjoaa tehokkaita ratkaisuja globaalin etelän eriarvoistamiseen. Tärkeimpinä ratkaisuina ovat mm. globaalin etelän maiden velkojen vähentäminen, laittomien rahavirtojen sulkeminen kehitysmaista sekä äänen antaminen globaalin etelän kansakunnille heitä koskevassa päätöksenteossa. Velkojen vähentäminen antaisi kehittyville valtioille mahdollisuuden käyttää enemmän rahaa mm. terveydenhuoltoon, koulutukseen ja köyhyyden vähentämiseen.

Hickel (2017) kuitenkin toteaa, että on olemassa myös sisäsyntyisiä ongelmia, jotka vaikuttavat köyhyyteen tai alikehittymiseen. Mutta länsimaisten valtioiden ei tulisi olla jarruttamassa globaalin etelän kehittymistä. Oleellista on hankkiutua eroon riippuvuutta aiheuttavista avustusmuodoista, jotka eivät vahvista paikallisia yhteisöjä. Ristiriitaista on kuitenkin se, että kukkaroa pidellään yhä länsimaissa: rahoittajat päättävät, mitä rahoitetaan ja kuinka suurilla summilla.

Myös Kansainvälinen valuuttarahasto IMF (International Monetary Fund) sekä Maailmanpankki ovat saaneet kritiikkiä siitä, kuinka heidän politiikkansa asettavat usein kehittyneiden maiden ja monikansallisten yritysten edut etusijalle kehitysmaiden köyhien ja syrjäytyneiden yhteisöjen tarpeiden sijaan. Kumpaakin järjestöä on kritisoitu siitä, että heidän rakennesopeuttamisensa on lisännyt köyhyyttä ja edistänyt ympäristötuhoja. Säästötoimenpiteet ovat johtaneet sosiaaliseen epätasa-arvoon ja heikentänyt taloudellisia olosuhteita kehitysmaissa. IMF:ä arvostellaan myös heidän keskittymisestään vapaiden markkinoiden edistämiseen, mikä kriitikoiden mukaan voi johtaa kehitysmaiden riistoon tehokkaampien valtioiden ja monikansallisten yritysten toimesta. (Atarah, 2000, s.3.)

Lisäksi kriitikot ovat huolestuneet IMF:n sekä Maailmanpankin päätöksentekoprosessien läpinäkyvyydestä. Maailmanpankkia ja IMF:ä on kritisoitu myös heidän uusliberalistisen talouspolitiikkansa ajamisesta, jonka koetaan vähentävän maiden mahdollisuuksia tehdä itsenäistä talouspolitiikkaa. IMF on pyrkinyt vastaamaan kritiikkiin erilaisilla toimenpiteillä, kuten lisäämällä tiedotusta sekä julkaisemalla toimintaan liittyviä dokumentteja, mutta kriitikot eivät katso näiden toimenpiteiden olevan riittäviä. (Mattila, 2003, s. 9, s.21.)

Kääriäinen (2014) kirjoittaa kehitystyön kestävydestä, sustainability, joka kuitenkin monessa kehitysavun kohdemaassa ymmärretään niin, että kun tietyn hankkeen tai maan tuki loppuu, pitää löytää uusi jatkaja hankkeelle. Avustustoiminnasta on Kääriäisen mukaan tullut itsestään selvä ja pysyvä rahoitus, jonka avulla ei kuitenkaan ratkaista todellisia kehityksen estäviä haasteita ja ongelmia. Tärkeimpiä keinoja kehityksen edistämiseksi on kansalaisten vaikuttaminen ja mukanaolo. Tästä syystä olisi tärkeä panostaa kansalaisten osaamiseen, osallistumiseen ja vaikutusmahdollisuuksien lisääntymiseen.

Yhtenä kehitystyön suurimpina ongelmia pidetäänkin sitä, että kehitysyhteistyön tarpeet ja niiden ratkaisut tulevat lähes aina ulkopuolelta, vaikka ensisijaisesti pitäisi keskittyä paikallisten omaan asiantuntemukseen ja heidän itsensä identifioimiin ongelmiin. Kehitystyössä tärkeintä olisi ratkaista ongelmia, joita paikalliset itse pitävät merkittävänä, eikä keskittyä niihin asioihin, joita avunantajat haluavat toteuttaa. (Kääriäinen, 2014, s. 10–11.)

Post-Development-koulukunta (PD) kritisoi kehityksen olevan länsimainen ideologia, joka perustuu länsimaisen elämäntavan ihannointiin sekä länsimaisen elämäntavan levittämiseen esimerkiksi Afrikkaan ja Aasiaan. Lähtökohtaisesti kehityksen ajatellaan olevan hierarkkista ja Eurooppa keskeistä, jossa länsimaisia elämäntapoja pidetään parempina ja moderneina ja joita kehityksen avulla halutaan viedä myös kehittyviin maihin. Länsimaiden ajatellaan myös olevan oikeutettuja puuttumaan kehittyvien maiden elämäntapoihin kertomalla, miten siellä tulisi elää ja olla. PD väittää, että esimerkiksi kehitysyhteistyöhankkeiden avulla voidaan määritellä millä tavoin kehitysmaissa tulisi toimia. (Matthews, 2018.)

Kehitysyhteistyössä olisi kuitenkin tärkeää osata erotella sekä niiden hyvät että huonot puolet. PD:n ajatellaan puolustavan kehittyviä maita, mutta sulkevat silmänsä siltä ajatukselta, että kehitysmaissa saatettaisiin olla halukkaita länsimaiden kaltaiseen muutokseen ja modernisaatioon. PD ajattelee kehitysavun olevan tapa jalkauttaa eurooppalaiset elämäntavat, arvot ja normit muualle. Kehitysyhteistyötä kritisoidaan myös siitä, että se pitää yllä valtasuhteita ja, että yhteiskuntia verrataan sen mukaan, miten ne ovat kehittyneet. PD:n mukaan kehitys keskittyy länsimaalaisen vaurauden luomiseen ja kapitalistisen yhteiskunnan rakentamiseen. (Matthews, 2018.)

2.3 Osallistaminen kehitysyhteistyössä

Kehitystyössä tärkeintä on tehdä työ paikallisten asukkaiden lähtökohdista sekä heidän tarpeisiinsa vastaten. Osallistavassa kehitystyössä suunnitteluun sekä toteutukseen otetaan mukaan yhteisö, joka on kehityksen kohteena. Tällöin tarpeet sekä osaaminen on mahdollista juurruttaa juuri heille sopivaksi. Pahimmassa tapauksessa kehitystyötä on tehty sellaisista lähtökohdista, joissa paikallinen asiantuntijuus on ohitettu, eivätkä toimintatavat esimerkiksi sovellu ollenkaan paikalliseen kulttuuriin tai ympäristöön. (Kääriäinen, 2014.)

Kehitysyhteistyössä osallistamisen tulisi alkaa jo hankkeen suunnitteluvaiheessa. Paikalliset yhteisöt, organisaatiot ja muut keskeiset toimijat, joita

kehitystyö koskee, tulee aktivoida mukaan jo hankkeen alkumetreiltä lähtien. Nykypäivän kehitystyössä on tärkeää, että paikalliset kokevat omistajuutta hanketta kohtaan. Omistajuuden tunne sitouttaa ja motivoi osallistumaan hankkeeseen ja tätä kautta myös vaikuttamaan paikallisten asemaan ja elämään. (Swantz, 2004.)

Kehitysyhteistyökriitikko Marja-Liisa Swantz kirjoittaa teoksessaan *Aikani Afrikassa* (2004, s.9), joutuneensa myöntämään oman sekä koko kehitysyhteistyön yleiseksi virheeksi sen, kuinka helposti toisten kulttuuri mitätöidään ja aletaan opettamaan ja kehittämään toisia yksipuolisesti. Kehitysyhteistyötä kritisoidaankin yleisesti siitä, kuinka länsimaista mennään kehitysmaihin kertomaan kuinka heidän tulisi asiat hoitaa. Kuitenkin paikallisilla itsellään on paras tieto niistä asioista, jotka palvelevat heidän tarpeitaan sekä edistävät heidän hyvinvointiaan.

Osallistaminen ja osallistuminen ovat tärkeitä kysymyksiä kehitysyhteistyön hankkeissa. Ulkopuolisten määrittelemät ongelmat ja kehityskohteet eivät välttämättä johda haluttuihin tuloksiin, jotka parhaalla mahdollisella tavalla palvelevat paikallisten asukkaiden tarpeita. Tästä syystä paikallisten osallistuminen päätöksentekoon, suunnitelmien laatimiseen sekä hankkeiden toteuttamiseen on tärkeää. (Swantz, 2004, s. 201.)

Osallisuuden, osallistamisen ja osallistumisen käsitteet ovat yleistyneet ajan myötä kehitystyöhön liittyvässä keskustelussa. Brittiläinen tutkija, Robert Chambers, innoitti osallistamaan köyhät ja syrjäytyneet osaksi omaa kehitystään. Eriyksen tärkeänä Chambers pitää osallistamista siinä vaiheessa, kun kehitysongelma tunnistetaan, prosessia muotoillaan ja hankkeita aletaan toteuttamaan. Chambersin tunnetuimmista tekniikoista on osallistava maaseutuarviointi, participatory rural appraisal, (PRA), jonka tavoitteena on sisällyttää maaseudun ihmisten tieto ja mielipiteet kehittämishankkeiden ja -ohjelmien suunnitteluun ja johtamiseen. (Swantz, 2004, s. 362.)

Osallistavia menetelmiä on käytetty kehitysyhteistyössä, jotta paikallisten kyläyhteisöjen asukkailla olisi mahdollisimman matala kynnys osallistua myös itse keskusteluun ja kehittämiseen. Paikallisilla asukkailla on paljon tietoa ja asiantunte-
musta siitä, mitä heidän ympäristössään pitäisi kehittää. Siksi on tärkeää saada

myös heidän panoksensa kehittämiseen. Osallistavat menetelmät kannustavat ryhmää toimimaan yhdessä sekä hakemaan vastauksia yhteisen keskustelun kautta. Osallistavissa menetelmissä pyritään käyttämään suullisia ja visuaalisia vuorovaikutustekniikoita, jotta ei suljeta pois sellaisia ryhmiä, jotka eivät osaa lukea tai kirjoittaa. (Laitinen ym., 1995, s. 9–10.)

Omaisuuuspohjainen yhteisökehitys, *asset based community development*, (ABCD) on myös yksi lähestymistapa yhteisöjen kehittämiseen. ABCD keskittyy hyödyntämään ja parantamaan yhteisön jo olemassa olevia vahvuuksia ja omaisuutta sen sijaan, että keskittyisi niiden tarpeisiin ja puutteisiin. ABCD:n lähtökohdiana on se, että yhteisöllä on omaisuutta ja resursseja, kuten ihmiset, paikalliset organisaatiot, yritykset, infrastruktuuri, luonnonvarat ja kulttuuriomaisuus. Keskittymällä näihin vahvuuksiin ja omaisuuksiin ABCD edistää omistajuuden tunnetta, ylpeyttä ja yhteyttä yhteisön jäsenten välillä, mikä voi lisätä yhteisön yhteenkuuluvuutta, joustavuutta ja kykyä ratkaista ongelmia. (Mengesha ym., 2015.)

ABCD perustuu uskomukseen, että kun yksilöt ja yhteisöt tunnistavat ja mobiilisoivat omaisuutensa, he voivat saavuttaa kestävästi muutoksen. ABCD:n lähtökohdiana on, että kestävä yhteisökehitys saavutetaan parhaiten hyödyntämällä ja rakentamalla sitä, mitä yhteisössä on jo olemassa, sen sijaan, että luottaisi vain ulkoisiin resursseihin ja interventioihin. (Mengesha ym., 2015.)

Fingo Ry (ent. Kehitysyhteistyön palvelukeskus, Kepa) on listannut erilaisia vaikutustutkimuksia, joilla voidaan mitata kehitysyhteistyöhankkeiden vaikutuksia. Yksi heidän listaamastaan tutkimusmetodeistaan on *osallistava vaikutustutkimus*, jonka tarkoituksena on ottaa paikalliset ihmiset tutkimukseen mukaan ja heiltä selvittää, mitä hankkeen aikana on tehty ja mitä sillä on saatu aikaan. Kyseinen metodi on tutkimustapa, joka tuo lisäarvoa käytettäessä tiedonkeruun menetelmänä, yhdistäen muiden tutkimustapojen kanssa. (Hakkarainen & Onali, 2005, s. 12.)

Kansalaisjärjestöjen tuottamassa ruohonjuuritason kehitysyhteistyössä paikallisten kanssa yhdessä tekeminen ja heidän osallistamisensa on helpompaa. Kansalaisjärjestöt tekevät kohdemaissa erilaisia, kohdennettuja projekteja. Projektit

voivat olla esimerkiksi koulujen tai päiväkotien rakentaminen, terveydenhuollon neuvontaa, erilaisten naisryhmien tukemista jne. Yksi Keniassa toimiva järjestö, Home Street Home tukee pääasiassa Kenian Ukundassa asuvia naisia ja lapsia. Järjestön projektit suunnitellaan yhdessä kyläyhteisön tai koko piirikunnan ministeriön kanssa. (Home Street Home, 2018.)

2.4 Kummilapsitoiminta kehitysyhteistyön muotona

Yksi kansalaisjärjestöjen tuottaman avustustyön muoto on kummilapsitoiminta, jonka tarkoituksena on tukea kehittyvien maiden lapsia. Kummitoiminnalla tuetaan pääosin lasten koulutusta sekä pyritään parantamaan heidän elinolosuhteitaan panostamalla mm. hygieniaan sekä terveydenhuoltoon. Kummitoiminta edistää lasten oikeuksien toteutumista globaalissa etelässä. Kummitoimintaa toteuttavat yleensä kansalaisjärjestöt sekä kristilliset seurakunnat. (Fingo Ry, 2005.)

Kummitoimintaa toteutetaan noudattamalla YK:n lapsen oikeuksien sopimusta ja sen tavoitteena on mahdollistaa lapsille mm. oikeus koulun käyntiin, oikeus terveydenhuoltoon sekä riittävään ravintoon. Lähtökohtaisesti lapsen ei tulisi olla passiivinen avun kohde vaan hänellä tulisi olla olennainen rooli siinä, miten kummitoiminta vaikuttaa hänen elämäänsä. Tällaisenaan kummitoiminta on myös lasta ja parhaimmillaan koko yhteisöä osallistavaa. Kummirahoituksen on tarkoitus auttaa ja tukea koko yhteisöä. (Fingo Ry, 2016.)

Kummijärjestöjen toiminnasta riippuen apu voi olla ”ylhäältä annettua” tai yhteistä tekemistä ja yhteisöjen osallistamista. Etenkin uskonnollistaustaiset järjestöt, kuten Lähetysseura sekä Fida, pitävät tärkeänä, että kehitysyhteistyössä kuullaan kansalaisia. He tuntevat parhaiten paikalliset olosuhteet ja antavat sellaista tietoa sekä ymmärrystä, jota ei viranomaisilta tai julkisilta toimijoilta ole saatavissa. Fida sekä Lähetysseura sanovat yhdeksi arvoksi inklusiivisuuden eli ihmisten mukaan ottamisen, jota uskonnolliset järjestöt pystyvät edistämään. (Hakola & Steffansson, 2018, s.7-8.)

Kummitoiminnassa kummi maksaa säännöllisesti sovitun kummimaksun järjestön tilille, josta raha kohdistetaan oikeaan avustuskohteeseen tai oikean lapsen koulumaksuihin. Avustuksella voidaan siis tukea yksittäisen lapsen koulunkäyntiä tai esimerkiksi koko yhteisöä, jossa lapsi kasvaa. Jotkut järjestöt tarjoavat kummeille myös mahdollisuuden tutustua kummilapseensa esimerkiksi kummikirjeiden tai kummimatkojen avulla. Näin kummitoiminnasta tulee henkilökohtaisempaa sekä konkreettisempaa kuin kehitysyhteistyö yleensä. (Fingo, 2005.)

Kummilapsitoiminta on saanut alkunsa noin sata vuotta sitten, kun *Save the Children* -järjestö perustettiin. Save the Children järjestön perustaja, Eglantyne Jebb, alkoi keräämään rahaa lapsille, joka näkivät nälkää ensimmäisen maailmansodan jälkeen. (Save the Children, 2022.) Hilary Kaell (2021) kuitenkin kirjoittaa artikkelissaan *The long history of child sponsorship, c.1700–1950*, että kummitoiminnan kaltainen ”lasten sponsorointi” olisi saanut alkunsa jo 1700-luvun Amerikassa lähetystyöntekijöiden toimesta. Nykyisessä muodossaan ja laajuudessaan kansalaisjärjestöt ovat alkaneet harjoittamaan kummitoimintaa 1950-luvulla.

Orpojen ja köyhissä oloissa asuvien lasten sponsorointi sekä siihen liittyvä humanitaarinen työ linkittyvät osaksi evankelisluterilaista uskontoa. Esimerkiksi yhdysvaltalaisia lähetyssaarnaajia on käynyt tekemässä käännytystyötä köyhissä yhteisöissä eri puolilla maailmaa. Käännytystyön yhteydessä on annettu rahalahjoituksia yhteisöille, joissa työtä on tehty. Yhtenä käännytystyön ajatuksena oli suojella köyhempiä ja vähäosaisia lapsia moraalittomalta kasvatukselta ja heidän ajateltiin olevan helpommin taipuvaisempia ottamaan vastaan lähetystyön valitukset. Sen lisäksi, että lähetystyöllä haluttiin tehdä hyvää köyhille ja vähäosaisille lapsille, uskovaiset kokivat toteuttavansa Jumalan sanaa moraalisina huoltajina näille lapsille. Lahjoittajia rohkaisi myös ajattelutapa, että hyväntekeväisyys oli pitkäaikaista sitoutumista ja lasten kasvattamista kristilliseen ympäristöön. (Kaell, 2021.)

Edelleen useat seurakunnat sekä kristilliset järjestöt tekevät kummityötä osana kehitysyhteistyötään, mutta myös humanitääriset järjestöt ilman kristillistä agenda toimivat kummityön kentällä. Pelkästään Suomessa toimii useita kymmeniä järjestöjä, jotka antavat tukea kehitysmaiden lapsille. Kummijärjestöjen

pääasiallinen tuki suuntautuu lasten koulutukseen sekä terveydenhuollon kehittämiseen. Globaalisti kummijärjestöjen tuki ja kehitystyö on merkittävää niin yksittäisille lapsille, kuin kyläyhteisöille. Koulutus on kehityksen perusta, joka luo mahdollisuuden elinolosuhteiden kohenemiseen. (Seurakuntalainen, 2013.)

Nakurun Lapset ry:n kummityö tukee lastensuojelun ja lastenkodin piiriin kuuluvia orpolapsia tai lapsia, jotka ovat hyljättyjä. Nämä lapset asuvat lastenkodissa tai oikeuden määrääminä huoltajan luona tai sijaisperheessä. Kummilapsitoiminnassa tärkeää on kummissuhteen kestäminen ainakin siihen asti, että lapsi on saanut peruskoulun suoritettua. Kummilasta voi tukea myös pidemmälle opintoihin. Kummina toimiminen on vapaaehtoista ja suhteen voi päättää silloin, kun itse haluaa. Järjestöt määrittelevät kummimaksun, jolla rahoitetaan lapsen koulumaksut, koulupuvut, koulukirjat ja muut koulunkäyntiin, asumiseen tai terveydenhuoltoon liittyvät kustannukset. Kummi saa vastineeksi lapsen kirjoittamia kirjeitä, joissa kerrotaan kuulumisia sekä koulun etenemisestä. Nakurun Lapset ry järjestää myös kummimatkoja, jolloin kummi pääsee tapaamaan kummilastaan Kenian Nakuruun saakka. (Nakurun Lapset ry, 2021.)

3 OSALLISUUS JA TOIMIJUUS

3.1 Osallisuus

Osallisuuden käsite on laaja ja siitä puhuttaessa voidaan tarkoittaa ihmisen osallisuutta omaan elämään, kuulumista johonkin ryhmään tai esimerkiksi mahdollisuutta vaikuttaa. Osallisuudella voidaan tarkoittaa esimerkiksi kansalaisen aktiivisuutta yhteiskunnallisissa ja poliittisissa asioissa, ihmisoikeuksien ja demokration toteutumista tai yksilötasolla toteutuvaa vaikuttamista. Osallisuus luo tunnetta kuulua johonkin. Jotta ihminen kokee osallisuutta, on tärkeää tulla kuulluksi, nähdyksi ja kokea ymmärrystä sekä merkityksellisyyttä. Kun ihminen tulee kuulluksi ja ymmärretyksi, syntyy tunne siitä, että on arvostettu omana itsenään. Jotta voi arvostaa itseään, tulee olla arvokas myös muiden silmissä. Osallisuutta

vahvistaa kyvykkyys hallita ja vaikuttaa oman elämän kulkuun sekä osallistua omaa elämää koskevaan päätöksentekoon. (Isola ym., 2017, s.3, s.25–26.)

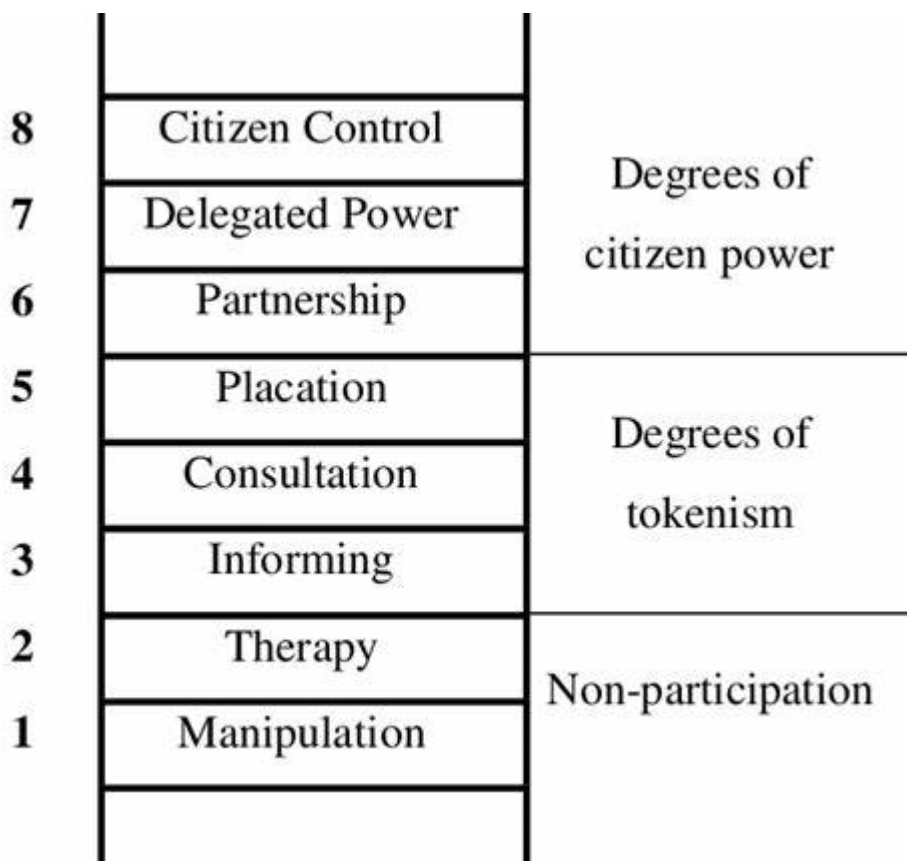
Osallisuuden ja osallistumisen kokemus syntyy mahdollisuudesta ja kyvystä vaikuttaa asioihin ja päätöksiin, jotka liittyvät etenkin omiin tärkeisiin elämän osa-alueisiin. Vaikuttaminen sekä vapaus valita luo tunnetta oman elämän hallitsemisesta. Osallisuudella, vapaudella sekä vaikuttamisella on yhteys myös yksilön hyvinvointiin. Vaikuttaminen ja osallistuminen päätöksentekoon luo merkityksellisyttä ja arvostamista omaan osaamiseen. Yksi merkittävistä osallisuuden kokemuksista syntyy myös silloin, kun koetaan kuuluvan johonkin ryhmään tai yhteisöön. (Isola ym., 2017, s. 5.)

Osallisuudella, osallistumisella ja vaikuttamismahdollisuuksilla on yhteys myös ihmisen hyvinvointiin. Yksilön hyvinvointia lisäävät tekijät voidaan jakaa aineellisiin ja aineettomiin toimintamahdollisuuksiin. Aineellisia toimintamahdollisuuksia ovat mm. kohtuullinen toimeentulo, asuminen, koulutus sekä osallistuminen johonkin yhteisölliseen toimintaan. Nämä osallisuuden kokemukset voivat syntyä esimerkiksi työssä ja harrastuksissa. Aineettomia toimintamahdollisuuksia ovat mm. kokemus kuulumisesta johonkin, yksilön toiminta- ja suorituskyky sekä näiden merkityksellisyys ihmisen elämässä. (Isola ym., 2017, s.3.)

Osallisuutta voidaan kuvata erilaisilla malleilla, kuten osallisuuden tikkailloilla tai osallisuuden portailla. Porras- ja tikkamallit kuvaavat osallisuuden rakentumista ja kasvamista. Alimmaisilla portailla yksilöllä on vain vähän tai ei ollenkaan vaikutusmahdollisuuksia ja vaikuttamisen mahdollisuuden kasvavat mitä korkeammalle kiivetään, täten myös osallisuus kasvaa. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että yksilöllä tulee olla itsellään tunne ja kokemus siitä, että on päässyt vaikuttamaan ja on tullut kuulluksi. Ilman kokemusta kuulluksi tulemisesta ja vaikutusmahdollisuudesta, ei voida puhua osallisuudesta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2022.)

Yksi tunnetuimmista osallisuuden malleista on Sherry Arnsteinin Ladder of Citizen Participation eli vapaasti suomennettuna kansalaisten osallistumisen tikkait. Arnstein kehitti kahdeksan portaisen mallin vuonna 1969 ja sen tarkoituksena on

kuvata kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia suhteessa julkiseen valtaan. Tikkaat kuvastavat osallisuuden kasvua askel askelmalta. Alimmilla askelmilla osallisuus on vielä näennäistä, kun taas ylimmillä askelmilla kuvataan osallistuvien kansalaisten toimivaltaa. Tikapuiden keskivaiheilla osallistuminen on vielä pintapuolista. (Organizing Engagement, 2022.)

Kuvio 1. Arnsteinin osallisuuden tikapuut (Arnstein, S., 1969).

3.2 Lapsen osallisuus

Lapsen osallisuudella tarkoitetaan lapsen oikeutta tulla kuulluksi, ilmaista omia näkemyksiään sekä vaikuttaa omaa elämää koskevaan päätöksentekoon oman ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Lapsen osallisuus on yksi lapsen oikeuksien yleissopimuksen peruseräkkeistä. (Suomen Unicef, i.a.)

Yhdistyneet Kansakunnat ovat laatineet kansainvälisen yleissopimuksen lapsen oikeuksista. Sopimuksella halutaan taata kaikkien alle 18-vuotiaiden ihmisten ihmisoikeuksien toteutuminen kaikissa olosuhteissa ympäri maailman. Lapsen oikeuksien sopimus noudattaa neljää yleisperiaatetta, jotka ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen kaikkia päätöksiä tehdessä, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen. Syrjimättömyydellä tarkoitetaan, että lapsi asetetaan eriarvoiseen asemaan esimerkiksi uskonnon, kulttuurin tai ihonvärin perusteella. Lapsen näkemyksiä tulee kunnioittaa ja huomioida tämän kehitystason mukaan. (Suomen Unicef, i.a.)

Lapsen osallisuus otetaan huomioon YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa 12 artiklassa. Sopimuksessa määritellään, että sopimusvaltioiden tulee taata lapselle oikeus ilmaista vapaasti näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Näkemykset ja mielipiteet otetaan huomioon lapsen iän sekä kehitystason mukaisesti. Lapselle tulee antaa mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa toiminna joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä. (Suomen Unicef, i.a.)

Lapsella tulee olla sananvalta sekä oikeus tulla kuulluksi kaikissa häntä koskevissa päätöksissä. Sananvalta sekä kuulluksi tuleminen on lapsen osallistumista omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon niin kotona, koulussa kuin esimerkiksi oikeudellisessa päätöksenteossa. Lasten oikeuksien edistämiseksi lasten osallistuminen on yksi keskeisimmistä tavoitteista. Lapsen osallistuminen tukee niin ihmisoikeuksien toteutumista kuin demokraattista päätöksentekoa. (Unicef, i.a.)

Euroopan neuvosto ohjeistaa jäsenvaltioitaan vahvistamaan ja tukemaan lasten ja nuorten osallistumista kaikkeen heitä koskevaan toimintaan, kuten kouluelämään ja yhdistys- tai harrastustoimintaan. Vanhempia tulisi kannustaa kunnioittamaan lapsen ja nuorten ihmisarvoa sekä heidän oikeuksiaan ja mielipiteitään. Jäsenvaltioita kannustetaan myös perustamaan lasten ja nuorten neuvoo-antavia elimiä paikallisella, alueellisella tai kansallisella tasolla, kuten lasten ja nuorten neuvostot, parlamentit ja erilaiset foorumit. (Euroopan neuvosto, i.a.)

Lasten ja nuorten osallistumista voidaan edistää mm. varmistamalla, että perheille ja lapsille tarkoitettujen palvelujen tarjoajat tukevat lapsia ja nuoria osallistumaan palvelujen kehittämiseen, toimittamiseen sekä arviointiin, parantamalla lasten ja nuorten mahdollisuuksia ilmaista itseään vapaasti tiedotusvälineiden kautta ja osallistua turvallisesti tiedon saantiin, lisätä lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua julkisiin elimiin sekä tukea lapsia ja nuoria sekä heidän järjestöjään osallistumaan heitä koskevaan päätöksentekoon. (Euroopan neuvosto, i.a.)

Euroopan neuvosto on myös linjannut, että lapsilla ja nuorilla tulee olla oikeus ilmaista mielipiteensä vapaasti, ilman pelkoa seurauksista tai rangaistuksista. Lasten ja nuorten ei tulisi joutua kohtaamaan pelkoa, kosta tai joutua minkäänlaisen rangaistuksen uhriksi, ilmaistessaan omia näkemyksiään. Lasten ja nuorten tulee myös olla tietoisia heidän oikeuksistaan osallistua sekä kuulla miten heidän näkemyksensä on otettu huomioon. (Euroopan neuvosto, i.a.)

Lapsen oikeuksien, 12 artiklan mukaan, kaikki lapsia ja nuoria koskevat prosessit tulevat olla läpinäkyvää, informatiivista, vapaaehtoista, kunnioittavaa, turvallista ja vastuullista. Kaikkien YK:n jäsenvaltioiden tulisi sisällyttää nämä vaatimukset kaikkeen lainsäädäntöönsä. (Euroopan neuvosto, i.a.)

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen lisäksi Suomessa lapsen osallisuutta suojataan myös muulla lainsäädännöllä. Jo Perustuslaissa (731/1999 6. §) on maininta yksilön oikeudesta saada tietoa itseään koskevista asioista sekä oikeudesta tuoda esiin omat näkemykset. Tämä maininta koskee myös lapsia, sillä Perustuslain 6. § mukaan *lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti*.

Lapsen osallisuutta on tutkittu paljon Suomessa, etenkin varhaiskasvatuksessa sekä lastensuojelussa. Lastensuojelulaki sekä Sosiaalihuoltolaki korostavat lapsen oikeutta olla mukana kaikessa heitä koskevassa päätöksenteossa sekä heihin liittyvissä lastensuojelun prosesseissa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022). Myös Varhaiskasvatuslaissa (L540/2018 20. §) määritellään lapsen

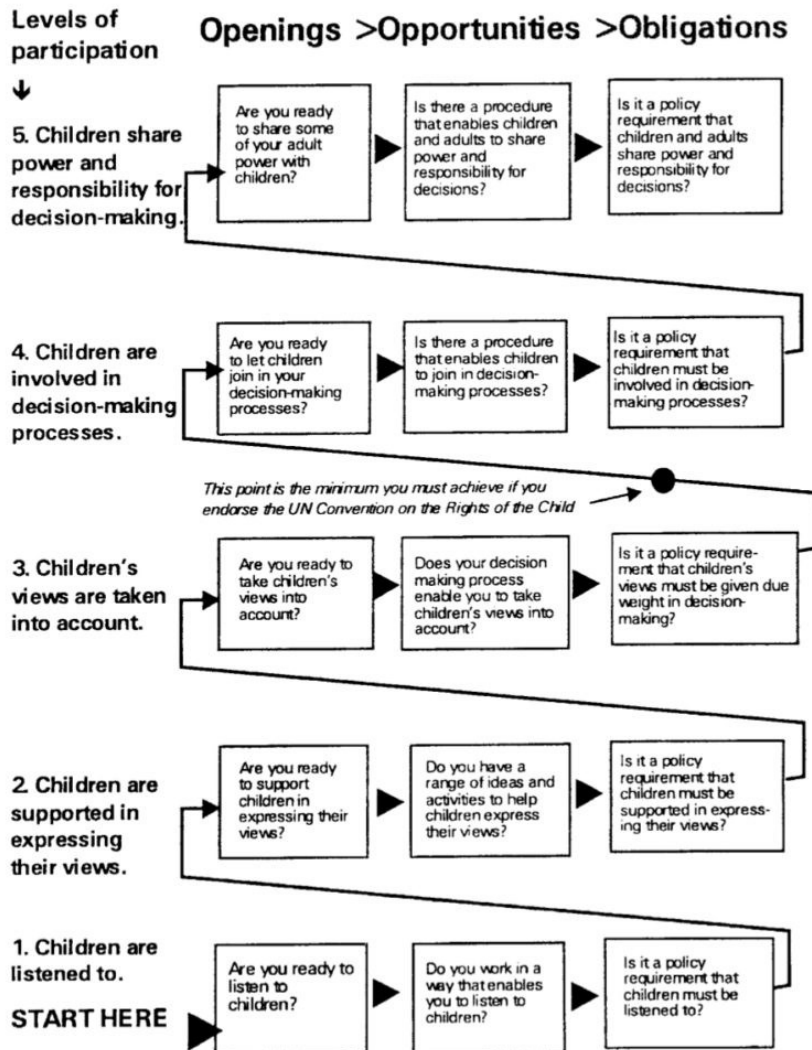
oikeudesta ilmaista oma mielipide ja toivomus varhaiskasvatusta suunniteltaessa sekä arvioitaessa.

Virkki (2015) on tutkinut väitöskirjassaan lapsen osallisuuden ja toimijuuden edistämistä päiväkotiympäristössä. Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että lapsen osallisuus riippuu siitä, miten heidän toimijuutensa ilmenee päiväkodin toiminnassa. Myös kasvattajan roolilla on suuri vaikutus osallisuuteen ja sen edistämiseen. Virkki (2015) kirjoittaa myös, että osallisuus liittyy osallistamiseen eli siihen, miten lapsi otetaan mukaan johonkin yhteiseen.

Hauru (2017) taas on tutkinut lapsen osallisuuden toteutumista lastensuojelun huostaanottoprosesseissa. Kuten Virkin, myös Haurun tutkimuksessa tulee esiin aikuisen rooli osallisuuden tukemisessa sekä edistämässä. Hauru (2017) kirjoittaa, että ”aikuisten tulisi ottaa entistä oma-aloitteisempi rooli lasten oikeuksien toteuttamisessa ja valvonnassa.” Kyse ei kuitenkaan välttämättä ole siitä, että aikuinen ei halua tukea lapsen osallisuutta vaan he eivät ole tietoisia lapsen oikeuksista osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon sekä oikeudesta tulla kuulluksi. Lastensuojelun prosesseissa sosiaalityöntekijällä on iso rooli ja vastuu lapsen osallistumisen toteutumisessa.

Harry Shier kuvaa lapsen osallisuutta viisitasoisella mallilla, osallisuuden polulla. Malli kuvaa viittä eri osallisuuden tasoa sekä kolmea eri sitoutuneisuuden vaihetta. Osallisuuden polku (Kuvio 2) alkaa siitä, että lapsia kuunnellaan. Tämä edellyttää sitä, että lapsen ilmaistessa oman kantansa ja näkemyksensä, aikuiset kuuntelevat vastuullisesti lapsen asian ja mielipiteen. Tämän jälkeen lapsia tulee tukea ja rohkaista avoimuuteen. Aikuisten on luotava lapsille turvallinen ympäristö ajatusten esille tuomiseen ja auttaa heitä voittamaan pelkoja tai epävarmuutta itsensä ilmaisusta. Polku etenee vaiheeseen, jossa lasten ajatukset ja mielipiteet huomioidaan kuulluksi tulemisen lisäksi. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että kaikki päätökset tulisi tehdä lasten toiveiden mukaan, vaan tärkeää on se, että näkemykset on otettu huomioon. Lapset otetaan mukaan päätöksentekoprosessin, joka edellyttää heidän aktiivista osallistumistaan keskusteluihin sekä päätösten tekemiseen. Lapsen ja nuoren mukaan ottaminen päätöksentekoon vahvistaa mm. heidän itsetuntoaan, lisää omistajuuden sekä

yhteenkuuluvuuden tunnetta ja opettaa vastuunottoa. Nämä kaikki positiiviset edut luovat perustan demokraattiselle osallistumiselle yhteiskunnassa. Lopulta lapset ovat mukana myös jakamassa vastuuta ja valtaa päätöksentekovaiheessa. Tässä vaiheessa lapset ovat tasa-arvoisessa asemassa tekemässä päätöksiä, eikä heitä voi sivuuttaa tai ohittaa. (Organizing Engagement, 2023.)

Kuvio 2. Harry Shier Osallisuuden polku (Organizing Engagement, 2023).

Laura Lundylla on erittäin käytetty malli lapsen osallisuudesta, jossa hän käsittelee lapsen osallisuutta suhteessa Lapsen oikeuksien sopimuksen 12:een artiklaan. Professori Lundy on tehnyt yhteistyötä eri kansainvälisten järjestöjen, kuten YK ja Euroopan neuvosto sekä kansalaisjärjestöjen, kuten UNICEF ja Save the Children. Lundyn mallia sovelletaan maailmanlaajuisesti ja sen seurauksena

lapsia kuullaan myös niissä maissa, joissa he ovat kaikkein haavoittuvammassa asemassa. Lundy mallia käytetään myös apuna suunnittelutyössä sekä lasten osallisuuden arvioinnissa ympäri maailman. (Council of Europe, 2022.)

Lundy-malli perustuu neljään eri elementtiin, jotka ovat tila (space), ääni (voice), yleisö (audience) ja vaikuttaminen (influence). Lundy on todennut, että pelkäänsä lapsen ääni ei riitä vaan heillä pitää olla lisäksi tila, jossa heidän äänensä tuodaan kuuluviin, yleisö, jolle heidän mielipiteensä ja näkemyksensä kerrotaan sekä vaikuttaminen eli mielipiteiden kuuleminen ja huomioon ottaminen. (Council of Europe, 2022.)

Kuvio 2. Laura Lundy malli lapsen osallisuudesta (Council of Europe, 2022).

Malli noudattaa kronologista järjestystä, joista ensimmäinen on tila. Tila on fyysinen ja sosiaalinen paikka, jossa lapsi pääsee turvallisesti osallistumaan. Tarkoituksena on luoda lapsille turvallinen tila, jossa he pystyvät ilmaisemaan omaan mielipiteensä. Lapsilta pitää tasa-arvon nimissä kysyä haluavatko he osallistua päätöksentekoon ja muistaa, että kyseessä on oikeus eikä velvollisuus. Lapsilla on myös oikeus kieltäytyä osallistumisesta. (Lundy, 2009.)

Tilan jälkeen seuraa ääni. Äänellä tarkoitetaan lapsen mahdollisuutta ilmaista mielipiteensä ja ajatuksensa vapaasti. Lundyn -mallissa ääni tarkoittaa, että tarjotaan lapselle tietoa ja tukea oman näkemyksensä ilmaisuun. Äänen kuuluviin saaminen on kaikkien ihmisten yhtäläinen oikeus, oli kyseessä sitten aikuinen tai lapsi. Lasta on kuultava, mutta päätöksentekoon liittyen tulee huomioida lapsen ikätaso sekä kyky olla mukana päättämässä omista asioista. (Lundy, 2009.)

Kuulija/yleisö on se kohde, joka kuulee ja on valmis kuuntelemaan lapsen mielipiteen ja näkemyksen. 12 artiklassa edellytetään, että lasten näkemykset on otettava asianmukaisesti huomioon. Viimeinen elementti Lundyn -mallissa on vaikuttaminen, jonka tarkoituksena on varmistaa, että lasten ja nuorten mielipiteet sekä näkemykset on otettu vakavasti. Lapsille tulisi kertoa miten heidän mielipiteensä on huomioitu, miten heitä kuultiin ja mihin päätöksiin tultiin. Prosessin tulisi olla avoin ja läpinäkyvä. (Lundy, 2009.)

Tilan ja äänen voi kuvata olevan tasolla yksi. Taso yksi on lapsen oikeus ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään. Taso kaksi, johon kuuluvat yleisö ja vaikuttaminen, tarkoittaa lapsen oikeutta saada mielipiteet ja näkemykset oikein kuulluksi sekä vakavasti otetuksi. (Council of Europe, 2022.)

3.3 Toimijuus

Toimijuuden ja osallisuuden määritelmät ovat hyvin lähellä toisiaan ja yleensä ne myös liitetään toisiinsa. Siinä missä osallisuuden määritelmä riippuu kontekstista, jossa siitä puhutaan, myös toimijuudesta puhuttaessa on tärkeää määritellä missä yhteydessä siitä puhutaan. Yleisesti toimijuudella tarkoitetaan yksilön tai yhteisön aktiivisuutta, osallisuutta, kykyä ja resursseja vaikuttaa omaan elämään sekä tehdä omia valintoja. Toimijuus (engl. agency) on sosiaalietieteissä käytettävä peruskäsite, josta puhutaan silloin, kun pohditaan yhteiskunnan ja yksilön välisiä suhteita. Tärkeänä kysymyksenä toimijuudessa on se, missä suhteessa yksilö itse ohjaa toimintaansa omilla valinnoillaan ja missä suhteessa yhteiskunnan luomat normit ja rakenteet vaikuttavat päätöksentekoon ja valintoihin. (Eteläpelto ym., 2011, s.14–16.)

Toimijuudesta puhutaan yleensä enemmän lasten ja vanhusten, kuin aikuisten osalta. Myös vähemmistöjen kohdalla, kuten maahanmuuttajat, naiset tai vammaiset, toimijuus pohdituttaa. Pohdinnoissa pinnalla on toimijuus ja/tai sen puute eli miten lasten, vanhusten tai eri vähemmistöryhmien toimijuus näyttäytyy tai toteutuu vai onko sitä ollenkaan. Oman elämän hallitsevien, työssä käyvien aikuisten toimijuus on enemmän itsestään selvää, kuin esimerkiksi lasten, vanhusten tai vähemmistöjen. (Eteläpelto ym., 2011, s. 12.)

Aktiivinen toimijuus edellyttää valintojen tekemistä esimerkiksi oman koulutuspolun ja työuran suhteen. Ihmisten tulisi osallistua aktiivisesti oman elämänkaaren suunnitteluun ja rakentamiseen niin, että se on itselle mielekäs niin, työ- ja perhe-elämän osalta kuin yhteiskunnallisen osallistumisen suhteen. Oman elämän rakentamisen lisäksi aktiivinen kansalaisuus ja toimijuus edellyttää osallistumista yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. (Eteläpelto ym., 2011, s.11.)

Kumpulainen ym. (2010, s. 23) määrittelee toimijuuden olevan tahto toimia aktiivisesti, kokea ja olla olemassa. Toimijuudelle ominaista on se, että voimme itse vaikuttaa asioihin, valita toimintatavat sekä osallistua vapaaehtoisesti. Tärkeää on tunne siitä, että asioihin vaikutetaan, ne eivät vain tapahdu itsestään.

Toimijuus synnyttää minäpystyvyyden tunnetta, omistajuutta sekä sitoutumista. Nämä kaikki edellyttävät, että yksilö kokee voivansa vaikuttaa sekä omiin että yhteiskunnallisiin asioihin. Yksilön tunne toimijuudesta merkitsee esimerkiksi siinä, minkä asioiden vuoksi kannattaa ja jaksaa nähdä vaivaa ja esimerkiksi kuinka vastuullinen ja sitoutunut on työntekijänä. Kansalaisaktiivisuutta voidaan pitää toimijuuden ilmaisuna. Aktiivinen kansalainen osallistuu tapahtumiin, ottaa kantaa ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti merkittäviin asioihin. (Kumpulainen ym., 2010, s. 25.)

Eri tieteenalojen teoreetikot ovat luoneet omia määritelmiä toimijuuden termille. Psykologiassa sosiokognitiivisen teorian luonut Albert Bandura katsoo, että toimijuuden tärkeimpiä ilmentymiä ovat minäpystyvyys. Banduran mukaan ”toimijuus merkitsee tarkoituksellista vaikuttamista omaan toimintaan ja elinoloihin”.

Yksilön usko omaan toimimiseen sekä tuloksien aikaansaamiseen oman elämänsä suhteen ovat minäpystyvyyden perustana. (Vanhalakka-Ruoho, 2014, s.195-196.)

Myös elämänkaaritoimijuus liittyy vahvasti yksilön käsitykseen omasta pystyvyydestään. Elämänkaaritoimijuudella tarkoitetaan kykyä suunnitella ja muokata omaa elämäntulkuaan eteenpäin. Elämänkaaritoimijuus on sellaisten valintojen tekemistä, joilla on pitkäaikaiset seuraukset, kuten koulutus, työ, asuinpaikka ja elämäntumppanin valinta. (Eteläpelto ym., 2011, s. 24.)

Toimijuutta määritellessä tärkeitä kysymyksiä ovat toimijuuden resurssit ja rajoitteet. Kuitenkin aina toimijuudesta puhuttaessa se liitetään valtaan ja voimaan. Toimijuus on kohteesta riippumatta sitä, että on valta vaikuttaa asioihin, saada muutosta sekä tehdä päätöksiä ja valintoja. Valta voi olla henkilön omaa osaamista, tietoa ja esimerkiksi kykeneväisyyttä. (Eteläpelto ym., 2011, s.14.)

Lapsen toimijuutta voidaan edistää konkreettisen tekemisen ja aktiivisen osallistumisen kautta. Lapsen toimijuuden ja oman äänen kuulluksi saamisen kannalta tärkeää on aikuisjohtoisuus, mutta kuitenkin sen ymmärtäminen ja hyväksyminen, että lapset ovat omien maailmoidensa asiantuntijoita. Aikuisilla kuitenkin on taipumus vähätellä lasten mielipiteitä ja asettua heidän yläpuolelleen tietäen heidän maailmastaan paremmin. Paras vaihtoehto olisi kuitenkin kuunnella lapsia ja käydä heidän kanssaan yhdessä keskustelua, kuullen myös heidän näkökulmansa. (Berson ym., 2019, s. 4-8.)

Lasten elämässä toimijuuden merkitys korostuu muuttuvien toimintaympäristöjen sekä kasvavien odotusten ja vaatimusten mukaan. Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyn kannalta osallisuuden ja minäpystyvyyden tukeminen sekä toimijuuden edistäminen ovat asioita, joihin tulee kiinnittää huomiota niin koulussa kuin kotona. Jotta lapsista ja nuorista kasvaa aktiivisia toimijoita niin omassa elämässä kuin yhteiskunnallisesti, tulee heillä olla tunne siitä, että he pystyvät

vaikuttamaan omaan elämäänsä sekä hallitsemaan sitä. Lasten ja nuorten kohdallakin on tärkeää, että heidät nähdään aktiivisina yksilöinä eikä vain kasvatuksen kohteena. Lapsen kokemus kuulluksi tulemisessa sekä oman mielipiteen ilmaisussa on tärkeää ja sillä on vaikutus siihen, millaisessa asemassa lapsi kokee olevansa. (Kumpulainen ym., 2010, s. 26–27.)

Ofosu-Kusi (2017, s.1-2) on tutkinut afrikkalaisten lasten toimijuutta heidän omissa yhteisöissään. Huolimatta siitä, että monissa afrikkalaisissa perheissä lapset ovat tärkeissä rooleissa, kuten töitä tehden ja tuoden rahaa perheisiin, heitä ei nähdä täysvaltaisina ja kykenevinä henkilöinä osallistumaan täysipainoisesti yhteiskunnan toimintaan. Usein lapset huolehtivat oman perheensä lisäksi myös muista sukulaisistaan, kuten isovanhemmistaan. Afrikassa lapset kuitenkin joutuvat kokemaan laiminlyöntiä, syrjäytymistä sekä välinpitämättömyyttä ja heillä on vain rajalliset oikeudet ja mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään sekä yhteiskuntaan. Lapsen toimijuutta kritisoidaan Afrikassa eurosentriseksi ajatteluksi, huolimatta siitä, että useissa Afrikan maissa, heidän omaan kansalliseen lainsäädäntöönsä on sisällytetty lapsen oikeudet.

Sen lisäksi, että Lapsen oikeuksien sopimuksen artikla 12 kehottaa antamaan lapsille oikeuden ilmaista vapaasti näkemyksensä, myös afrikkalaisessa lapsen oikeuksia ja hyvinvointia koskeva peruskirjassa puolustetaan sananvapautta lapsille. Afrikkalainen peruskirja on vuonna 1990 hyväksytty alueellinen ihmisoikeussopimus, joka tuli voimaan vuonna 1999. Siinä määritellään lapsen oikeudet sekä lasten aseman periaatteet. (Ofosu-Kusi, 2017, s.10.)

YK:n lasten oikeuksien tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että lapsilla on loputon valta oman elämänkulun päättämisessä. Kuitenkin etenkin Afrikassa, lasten oikeudet oman elämän toimijuuteen ja osallisuuteen eivät täytä kansainvälisten sopimuksien kriteereitä lasten oikeuksien toteutumiseksi. Tässä haasteena ovat esimerkiksi afrikkalaiset perinteet sekä uskomukset lapsen kyvyttömyydestä tehdä itseä koskevia päätöksiä. (Ofosu-Kusi, 2017, s.4, s.10.)

Lasten kehitystä ja toimijuutta on tutkittu erilaisissa yhteisössä ympäri Afrikkaa muun muassa Ghanassa ja Keniassa. Tutkimukset ja lasten kanssa käydyt keskustelut ovat osoittaneet, että esimerkiksi katulasten kyky toimia itsenäisesti ja hankkia elantoaan itselleen on joillekin lapsille mahdollista. Pamela Muhadia Ngugi (2017) kirjoittaakin, että monivuotisessa tutkimuksessaan lapset osoittavat, etteivät ole täysin avuttomia ja pystyvät saamaan aikaan muutoksia olemassaolonsa.

Ngugi (2017) kehottaa kenialaisia lapsia osallistumaan aktiivisesti yhteiskuntaan ja yhteiskunnallisiin asioihin. Ngugi (2017) väittää tutkimuksessaan, että kun lapsia käsitellään oikein ja he saavat edetä omaan tahtiinsa, he tulevat vastaanottavaisemmiksi uusille ideoille ja pystyvät siten osallistumaan tehokkaammin oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa toteuttamiseen. Keskusteluissa lasten kanssa, he toivat esiin useita yhteiskunnallisia epäkohtia, joita Keniassa esiintyy. Ngugi nostaa esiin esimerkiksi koulutuksen mahdollisuuden, lapsityövoiman, vammaisten lasten ahdingon sekä ruumiillisen kurituksen kouluissa ja kodeissa. Ngugi pohtii, että lasten kanssa käyty keskustelu sekä lastenkokous vahvistaa lasten osallisuutta ja sitoutumista yhteiskunnalliseen keskusteluun. On siis tärkeää, että lapset ovat mukana yhteiskunnallisessa keskustelussa, koska se tarjoaa mahdollisuuden laajentaa demokraattisia oikeuksia oikeuden menettäneille ryhmille.

Kuten Kumpulainen (2010, s.28) kirjoittaa, koululla sekä kotikasvatuksella on tärkeä rooli lapsen toimijuuden näkökulmasta. Lapselle pitää antaa mahdollisuus keskusteluihin sekä vuorovaikutukseen, jolloin lapsi saa tilaa omalle toimijuudelleen. Toimijuuden kannalta on tärkeää, että lapset opettelevat vastuunkantoa, jakavat osaamistaan sekä pystyvät perustelemaan omia tekemisiään toisille. Autoritäärinen suhde joko opettajaan tai omaan vanhempaan ei edistä lapsen toimijuutta, sillä tällöin lapselle syntyy kokemus siitä, että tietoa kerrotaan hänelle ylhäältä päin. On tärkeää, että tieto on kaikkien saatavilla ja myös lapsilla on mahdollisuus kehittyä asiantuntijaksi omalla kiinnostusalueellaan. Kotona vanhemmat luovat omalla toiminnallaan ja esimerkillään lapsille mahdollisuuksia toimijuuden kehittymiselle. Jotta toimijuuden kehittymiselle luodaan hyvät

mahdollisuudet se tarkoittaa, että lapsi tulee kuulluksi, hänen ajatuksiinsa suh-
taudutaan vakavasti ja hänen kanssaan ollaan vuorovaikutuksessa.

Ofosu-Kusi (2017, s.4) tuo myös esiin koulun sekä vanhempien vaikutuksen lap-
sen toimijuuden kehittymiselle. Huolimatta kulttuurista tai ympäröivästä yhteis-
kunnasta, lapsilla on tietyt arvot ja normit, joihin heidän tulee sopeutua ja joita
heidän tulee noudattaa, jotta he voivat tulla täysivaltaisiksi yhteiskunnan jäse-
niksi. Kaikki lapset, riippumatta kulttuurista, jossa he kasvavat ja kehittyvät, käy-
vät läpi samanlaisen biologisen muutos- ja kypsyntymisprosessin kohti aikuisuutta.
Tämä on luonnollista ja biologista, vaikka sen sisältö voi vaihdella sosiaalisen ja
taloudellisen ympäristön mukaan. Lapset ovat tärkeitä jokaiselle yhteiskunnalle,
sillä he ovat niiden tulevaisuuden toivo. Kun lapset ovat oikein hoidettu ja koh-
deltu, he kukoistavat ja heistä tulee rakentavien muutosten vaikuttajia, mutta jos
niitä laiminlyödään, niistä voi tulla tuhoisten muutosten vaikuttajia.

Ofosu-Kusi (2017, s.4) kuvaa lasten erilaista sosiaalista kehittymistä kulttuuri-
sidonnaisesti. Jokainen 10- vuotias lapsi, riippumatta missä päin maailmaa he
asuvat, ovat biologisesti sekä fyysisesti kehittymättömiä. Kuitenkin samanikäis-
ten lasten sosiaalinen kypsyys on erilainen eri yhteiskunnissa. Esimerkiksi vaikka
heitä voidaan pitää sosiaalisesti kypsinä joissakin afrikkalaisissa yhteiskunnissa
ja heidän oletetaan olevan kykeneviä suoriutumaan tietyistä perhevelvollisuuk-
sista, kulttuuriset ja institutionaaliset käytännöt voivat osoittaa, että lapset eivät
kykene hoitamaan näitä velvollisuuksia muissa yhteiskunnissa.

Ofosu-Kusi (2017, s.4–5) kirjoittaa myös, että lapset pyrkivät aktiivisesti tulkitse-
maan maailmaansa kehittämällä omia vertaiskulttuurejaan samalla, kun he osal-
listuvat vallitseviin aikuiskulttuureihin. Lasten kokonaisvaltainen toiminta heidän
sosiaalisessa ympäristössään on otettava huomioon, koska lapset ovat jatku-
vassa vuorovaikutuksessa sekä aikuisten että ikätovereidensa kanssa. Kaikki
lapset toimivat tietyillä tavoilla, jotka synnyttävät jonkinlaisen vaikutuksen, olipa
se kuinka vähäistä tahansa. Tässä suhteessa afrikkalaiset lapset eivät ole tie-
tyistä perinteisistä ja kulttuurisista esteistä huolimatta passiivisia aikuiskulttuurin

vastaanottajia. vaan he tuottavat yhdessä omaa sosiaalista maailmaansa hyödyntäen aikuisten maailmasta hankkimaansa tietoa. Esimerkkeinä lasten ja nuorten aktiivisesta osallistumisesta eri elämän osa-alueilla ovat mm. se, että Etelä-Afrikassa lapset osallistuivat aktiivisesti taisteluun apartheidin vapautuksen ja monissa Saharan eteläpuolisen Afrikan maissa, he muuttavat kaupunkeihin etsimään työtä ja parantamaan elämäänsä sekä edistämään oman perheen taloutta ja yhteisön kehitystä.

Osallistuminen antaa lapselle mahdollisuuden kehittyä ja vahvistaa omia kykyjään ymmärtää sekä vaikuttaa omiin asioihin. Oikeus osallistua tarjoaa lapsille mahdollisuuden kypsyä vastuullisiksi yhteiskunnallisiksi toimijoiksi maanosasta riippumatta. (Osofu-Kusi, 2017.)

3.4 Alumnitoiminta

Tässä työssä alumneista puhuttaessa tarkoitetaan lastenkodin entisiä asukkaita, joilla on halu ja motivaatio toimia nykyisten lastenkodin asukkaiden mentoreina. Lastenkodissa toimivan alumniryhmän tarkoituksena on sekä yhteisöllisen toiminnan kehittäminen ja sitä kautta lasten osallistaminen lastenkodin toimintaan, että toimia jatko-opiskelupaikkaa miettivien nuorten tukena.

Latinankielinen sana alumnus tarkoittaa suojattia, oppilasta ja/tai kasvattia. Alumnit ovat yleensä korkeakouluopiskelijoiden muodostamia ryhmiä, joiden tarkoituksena on toimia eräänlaisina korkeakoulujen kehittäjinä sekä varojen kerääjinä. Alumnitoiminnalla on pitkät perinteet ja se on saanut alkunsa Yhdysvalloissa jo 1700-luvulla. Yhdysvalloissa alumnitoiminta on liittynyt vahvasti yliopisto-opiskelijoiden järjestämään toimintaan sekä varainhankintaan. (Hopia & Laitinen-Väänänen, 2010.)

Kuten tässä työssä, alumneista voidaan puhua myös mentoreina sekä vertaistukijoina. Korkeakouluyhteydessä alumnit toimivat opiskelijoiden mentoreina esimerkiksi uraohjauksessa sekä työnhaussa. Alumnien kautta on mahdollista luoda

suhteita työelämään jo opintojen aikana ja näin muovata omaa opintopolkua kohti työuraa. Yrittäjien ja työelämän sitoutuminen alumnitoimintaan on tärkeää, jotta yhteistyö on antoisaa sekä yrittäjille, että uusille osaajille. Alumnitoiminta voi parhaimmillaan luoda uusia ammatteja sekä osaamisalueita, jotka hyödyttävät sekä työelämää että korkeakouluja. (Mattila, 2018.)

Alumnien muodostama yhteisö edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja esimerkiksi yhteisen ajan viettäminen voi olla monelle alumnille tärkeää. Yksi alumnitoiminnan tavoitteista ja tehtävistä on tukea muita opiskelijoita, toimia heidän mentoreinaan ja edistää työllistymistä valmistumisen jälkeen. (Hopia & Laitinen-Väänänen, 2010.)

Alumnin ja korkeakoulun välistä suhdetta tulee tukea opiskeluiden aikana niin, että alumnilla on halu jatkaa toimintaa myös valmistumisen jälkeen. Onnistuneen suhteen luominen ja sen tukeminen mahdollistavat alumnin sitoutumisen toiminnan kehittämiseen myös opiskeluiden jälkeen. Alumnilla tulee olla halu ja motivaatio toimia korkeakoulun kehittäjänä, verkostojen rakentajana sekä mentorina muille opiskelijoille. (Hohenthal, 2012, s.40–41.)

Centria ammattikorkeakoulun koordinoima Stepit -projekti on luonut työvälineitä alumnien ja korkeakoulujen väliseen yhteistyöhön. Projektin tuottamassa kirjallisuudessa on pohdittu myös alumnitoiminnan edellytyksiä, siitä koituvia hyötyjä sekä alumnien sitoutumista. Projektissa hahmoteltiin malli, jonka avulla on kuvattu tärkeimmät edellytykset alumnitoiminnan toteutumiselle. Tärkeimpinä edellytyksinä pidetään seuraavia tekijöitä: rehtori, resurssit sekä rekisteri. Rehtorilla tarkoitetaan korkeakoulujen johtoa ja sen antamaa tukea alumnitoiminnalle. Toiseksi tulevat resurssit, niin taloudelliset kuin ajankäytölliset. Jotta alumnitoiminta on tehokasta ja sillä saadaan tuloksia aikaiseksi, on siihen varattava rahoitusta sekä henkilöresursseja. Rekisterissä ylläpidetään ajantasaista tietoa alumneista. Rekisterin avulla alumnit ovat helpommin tavoitettavissa. (Hohenthal, 2012, s. 42-43.)

4 TARKOITUS JA TAVOITTEET

Kansalaisjärjestöjen toteuttama kehitysyhteistyö on ruohonjuuritason työtä, jolla monesti pyritään edistämään kohdemaan lasten ja nuorten asemaa. Yksi kehityksen kulmakivistä on koulutus, jota voidaan pitää kaiken kehityksen pohjana. Koulutuksen saaneet henkilöt voivat kehittää omaa yhteiskuntaansa ja erityisesti yhteisöään. Kenian Nakurussa sijaitseva Arap Moi -lastenkoti on toiminut jo pitkään, mahdollistaen siellä asuvien lasten opiskelun. Arap Moi -lastenkoti on 80-luvulta saakka saanut tukea suomalaiselta kummijärjestöltä Nakurun Lapset ry:ltä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa alumnitoiminnan käynnistämisen hyödyistä kenialaisessa lastenkodissa. Tarkoituksena oli, että sekä Nakurun Lapset Ry, että Arap Moin lastenkoti saavat tietoa alumnitoiminnan hyödyistä ja mahdollisuuksista edistää lasten osallisuutta ja toimijuutta lastenkodissa.

Opinnäytetyön kirjoittamisen hetkellä, vuonna 2022, yhteensä tuhat lastenkodissa asunutta lasta on saanut peruskoulutuksen ja 200 lasta on valmistunut ammattiin kummimaksujen tuella. Nämä, jo ammattiin valmistuneet, entiset lastenkodin asukkaat haluavat toimia yhteisönsä hyväksi ja antaa oman panoksensa yhteisölle, auttamalla nykyisiä lastenkodin lapsia. Tästä ajatuksesta on herännyt idea alumnitoiminnan käynnistämisestä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, miten lapsen osallisuus toteutuu lastenkodissa tällä hetkellä ja miten osallisuutta sekä toimijuutta voidaan lisätä alumnitoiminnan avulla. (Nakurun Lapset ry, 2021.)

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten lasten osallisuus ja toimijuus näyttäytyy lastenkodin arjessa?
2. Millä keinoin alumnitoiminta edistää tai lisää lasten osallistumista?

5 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

Arap Moi -lastenkoti (Arap Moi Children`s Home) on saanut alkunsa jo 1950-luvun lopulla, jolloin Keniassa käyty sissisota jätti lapsia orvoiksi ja kodittomiksi. Tällöin nakurulaiset alkoivat järjestää seudullaan oleville orpolapsille suojaa ja ruokaa. Noin kaksi vuosikymmentä, lastenkoti toimi pelkin lahjoitusvaroin, kunnes Kenian presidentti, Arap Moi, vieraili lastenkodissa 1970-luvun loppupuolella. Lastenkoti nimettiin tuolloin presidentin mukaan ja se alkoi saada pientä avustusta myös valtiolta. Vuodesta 1997 alkaen, Arap Moi -lastenkoti on toiminut yhteistyössä Nakurun Lapset ry:n kanssa. Alun perin lastenkoti oli mitoitettu 40-lapselle, mutta ajan kuluessa toiminta on kasvanut ja tällä hetkellä lastenkodissa asuu 140 lasta ja työskentelee 20–25 henkilöä. (Nakurun Lapset ry, 2021.)

Lapset päätyvät lastenkotiin erilaisista syistä, kuten vastasyntyneenä suoraan sairaalasta, hylättynä ja löydettyinä esimerkiksi kadulta tai jätettynä suoraan lastenkodin ulkopuolelle tai sosiaaliviranomaisen toimittamana. Hylätyn lapsen taustan selvittely saattaa kestää vuosia ja sen aikaa lapsi asuu lastenkodissa. Mikäli lapselle ei löydy omaisia, hän jää asumaan ja kasvamaan lastenkotiin. Kenian viranomaisten tavoitteena on, että lapset kasvaisivat omassa perheessään tai yhteisössään. (Nakurun Lapset ry, 2021.)

Nakurun Lapset ry on vuonna 1997 perustettu kummilapsijärjestö, joka tukee Keniassa sijaitsevan Arap Moi -lastenkodin lapsia. Kummilapsitoiminta sai alkunsa talvella 1985–86, jolloin Anna-Liisa ja Heikki Jarkko olivat töissä Nakurun alueella. He olivat tutustuneet Arap Moi:n lastenkotiin sekä siellä asuviin lapsiin. Huoli orpolapsista heräsi ja myös ajatus siitä, kuinka heitä voisi auttaa. (Jarkko, henkilökohtainen tiedonanto 9.3.2022.)

Yhdistys tukee lastenkodissa asuvien lapsien peruskoulutusta sekä peruskoulun jälkeistä opiskelua. Nakurun Lapset ry:n toiminnassa on mukana noin 300 kummiä ja yli tuhat kummilasta on saanut apua yhdistyksen kautta. Nakurun Lapsilla on ollut useita hankkeita, joihin he ovat saaneet tukea Ulkoasiainministeriöstä. Yhdistys tukee lastenkodin asukkaita peruskoulusta aina ammatti- ja

korkeakouluun asti. Kummien maksamalla tuella, osalla nuorista on mahdollista kouluttautua yliopistotasolla asti. (Nakurun Lapset ry, 2021.)

Kummilapsitoimintaan on saatu myös avustuksia Suomen ulkoministeriöstä ja niiden avulla yhdistys on toteuttanut erilaisia hankkeita. Suurimpana kehitysyhteistyöprojektina Jarkko (henkilökohtainen tiedonanto 9.3.2022) mainitsee ammattikoulun rakentamisen yhteistyössä paikallisen kumppanin kanssa. Muita ulkoministeriön rahoittamia projekteja ovat olleet Help a Needy Child, kohderyhmänä AIDS-orvot, ammatillinen tukiohjelma Nakurun nuorille, esiselvitys kummitoiminnan kehittämiseksi ja viimeisenä Arap Moin lastenkodin toimintakyvyn ja toiminnan kestävyuden vahvistaminen. (Nakurun Lapset ry, 2021.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Laadullinen tutkimus

Tässä työssä tutkimusmenetelmänä toimii laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Laadullista tutkimusmenetelmää käytetään esimerkiksi silloin, kun tutkitaan jotakin ilmiötä tai merkitystä ja näille halutaan saada erilaisia näkökulmia. Laadullisella tutkimuksella pyritään keräämään aineistoa mahdollisimman laajasti ja monesta eri näkökulmasta. (Alasuutari, 2011, 84.)

Laadullisen tutkimuksen menetelmät pohjautuvat usein fenomenologiaan, jonka avulla halutaan selvittää, kuinka ihmiset itse kokevat ilmiötä tai kuinka he rakentavat merkityksiä tutkittavalle aiheelle. Fenomenologisessa tutkimuksessa tärkeimmät käsitteet ovat kokemus sekä merkitys. Fenomenologia on filosofinen suuntaus, jonka yhtenä tutkimusmenetelmänä on aineislähtöinen lähestymistapa. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan ihmisten kokemuksia tutkittavasta aiheesta. (Puusa & Juuti, 2020.)

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää yhtä aineistonkeruumenetelmää tai yhdistellä useampia. Usein aineistoa kerätään erilaisilla haastatteluilla, kyselyillä tai havainnoinneilla. (Tuomi & Sarajärvi, 2013, s. 71.) Tässä tutkimuksessa on yhdistetty kahta eri aineistonkeruumenetelmää, ryhmähaastattelua sekä yksilöhaastattelua.

Laadulliselle tutkimukselle ominaista on puhua aineistolähtöisyydestä. Aineistolähtöisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa käytetään haastateltavien käyttämiä sanontoja, lauseita sekä käsitteitä. Laadullisessa tutkimuksessa käydään usein myös vuoropuhelua teoreettisen viitekehyksen sekä aineistosta nousseiden asioiden välillä. (Puusa & Juuti, 2020.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei ole niin suurta merkitystä aineiston koolla, vaan ennemminkin sillä, että haastateltavilla on riittävästi tietoa ja osaamista tutkittavasta ilmiöstä. Tämän takia laadullisessa tutkimuksessa puhutaankin harkinnanvaraisesta otoksesta, joka tarkoittaa sitä, että tutkittavat/haastateltavat on valittu tiettyjen kriteereiden perusteella. Yhtenä aineistonkokoamismenetelmänä voidaan käyttää lumipallotekniikkaa. Tarkoituksena tässä otannassa on, että jo tiedossa olevalta osallistujalta pyydetään vinkkejä muista mahdollisista osallistujista. (Tuomi & Sarajärvi, 2013.)

Tässä tutkimuksessa osallistujat valittiin niin, että yhdistyksessä jo kauan vaikuttaneet henkilöt, keräsivät minulle listan kaikista niistä jäsenistä, joilla on tietoa ja kokemusta Nakurun Lapset ry:n sekä Arap Moin toiminnasta ja näkemys alumnien hyödyllisyydestä lastenkodille. Lista toimitettiin minulle sähköpostilla ja siinä oli näkyvissä kyseisten henkilöiden sähköpostiosoitteet. Sähköpostiviesti oli arkistoituna omaan sähköpostikansioon, jonne olen kerännyt kaikki sähköpostiviestit liittyen tähän opinnäytetyöhön. Kansiota poistettiin henkilötietoja sisältävät viestit, kun niihin ei enää tutkimuksen kannalta ollut tarvetta palata.

6.2 Aineiston keruu

Aineisto on kerätty kahdella eri menetelmällä, fokusryhmähaastattelulla sekä puolistrukturoidulla yksilöhaastattelulla. Suomalaisille sekä kenialaisille haastatteluun osallistuneille järjestettiin ryhmäkeskustelu, tarkemmin fokusryhmähaastattelu. Suomalaisten ja kenialaisten keskustelutilaisuus oli järjestetty erikseen.

Fokusryhmähaastattelu (focus group interview) eli täsmäryhmähaastattelu on yksi ryhmähaastattelun alalajeista. Ryhmähaastattelun hyötyinä ovat vapaamuotoinen keskustelu etenkin silloin, kun ryhmältä halutaan selvittää monipuolinen mielipide johonkin ilmiöön. Ryhmähaastattelussa vastaajilla on mahdollisuus spontaaneihin vastauksiin, jolloin tuotetaan monipuolisia vastauksia sekä tietoa. Uusien ideoiden tai palvelujen kehittämisessä fokusryhmähaastattelu on toimiva tutkimusmenetelmä. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 61-62.)

Kuten tähänkin haastatteluun, fokusryhmähaastatteluun osallistuu tavallisimmin kuudesta kahdeksaan haastateltavaa, jotka ovat tarkasti valittu. Haastateltavat on kutsuttu keskusteluun etukäteen ja heille on kerrottu haastattelun tavoitteet. Haastateltaville lähetettiin teemat ja kysymykset jo etukäteen tutustuttaviksi. Ryhmähaastattelua ohjaa moderaattori, eli haastattelija, jonka tehtävänä on saada aikaan keskustelua sekä mahdollistaa puheenvuorot kaikille osallistujille. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 62.) Moderaattorina huolehdin, että keskustelun tärkeät teemat käsitellään, mutta en osallistunut keskusteluun enkä puuttunut sisältöön muutoin, kuin tarkentavilla kysymyksillä.

Fokusryhmähaastattelussa vastataan avoimiin kysymyksiin, joka antaa vastaajille mahdollisuuden vuorovaikutteiseen keskusteluun. Vuorovaikutteinen keskustelu aiheen tiimoilta taas johtaa rikkaaseen ja laajempaan aineistoon. Fokusryhmähaastattelu antaa mahdollisuuden mielipiteen muokkautumiseen keskusteluiden edetessä ja muiden näkemyksiä kuultaessa. Vuorovaikutteisuuden ja synergian takia fokusryhmähaastattelussa voi tulla esille sellaisia ideoita tai tietoa, joita yksilöhaastattelussa ei olisi tullut. (Krueger, 1998, s. 23.)

Ryhmähaastattelu voidaan toteuttaa teemarungon avulla, jolloin haastattelu etenee valittujen teemojen ja tarkentavien kysymysten mukaan. Se on hyvin vapaa- muotoinen menetelmä, ja siinä tutkittavaa kannustetaan puhumaan aiheesta vapaasti. Menetelmänä teemahaastattelu korostaa henkilön omia tulkintoja asiasta ja minkä merkityksen tämä antaa asialle. Teemojen kautta ilmiön merkitystä ja sisältöä pyritään ymmärtämään kysymysten avulla. Vaikka teemat on valittu etukäteen, on teemahaastattelu melko avointa. Teemat perustuvat pääasiallisesti tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. (Puusa & Juuti, 2020, s. 112–113.)

Suomalaisille vastaajille järjestettyyn ryhmäkeskusteluun osallistui yhteensä seitsemän henkilöä. Vastaajilla oli jo pitkä kokemus työskentelystä Nakurun Lapset ry:n parissa, ja heille oli kehittynyt laaja-alainen näkemys siitä, miten lasten osallisuus tälle hetkellä toteutuu lastenkodissa ja millä tavoin alumnitoiminta voi osallisuutta edistää. Vastaajat valikoituivat vapaaehtoisuuden ja kiinnostuksen perusteella. Vastaajille lähetettiin ennakkoon sähköpostiviesti, jossa kerrottiin tulevasta ryhmäkeskustelusta. Vastaajilla oli tällöin jo mahdollisuus ilmaista kiinnostus osallistua keskusteluun. Kysymysten valmistuessa ja haastatteluajankohdan varmistuttua lähetettiin uusi sähköpostiviesti, jossa myös pyydettiin ilmoittautumaan keskusteluun. Sähköpostin liitteenä lähetettiin ennakkoon myös tulevan keskusteluun teemat. Ryhmäkeskustelu toteutui Teams -keskusteluna, joka nauhoitettiin. Ryhmäkeskusteluun kutsuttiin alustavasti kymmenen vastaajaa, joista kaksi ilmoitti, etteivät ole käytettävissä. Ryhmäkeskustelun päivänä vielä yksi oletettu vastaaja ilmoitti, ettei pääse osallistumaan.

Nakurun Lapset ry:n hallituksen jäsenet auttoivat suomalaisten haastateltavien löytämisessä. Hallituksen jäsenet tuntevat yhdistyksen toimintaan aktiivisesti osallistuvat henkilöt, jonka perusteella he suosittelivat vastaajia. Vastaajat valittiin sen perusteella, että heillä on kokemusta yhdistyksen toiminnasta, näkemyksiä lastenkodista sekä ajatuksia yhteiskehittämisestä kenialaisten kanssa.

Fokusryhmähaastattelu valikoitui vastaajien haastattelumenetelmäksi, koska haluttiin saada mahdollisimman laaja näkemys lapsen osallisuudesta ja osallisuuden edistämisen mahdollisuuksista Arap Moin lastenkodissa. Haastattelussa oli tarkoitus myös pohtia alumnitoiminnan vaikutusta lapsen osallisuuteen.

Fokusryhmähaastattelun avulla haluttiin saada mahdollisimman avointa ja vuorovaikutteista keskustelua sekä mielipiteitä jaettavaksi. Fokusryhmähaastattelu osallisti tutkimuksessa mukana olevat henkilöt osaksi keskustelua, jolloin kaikilla haastateltavilla oli mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten jatkossa lapsen osallisuus voidaan huomioida Arap Moissa.

Tässä tutkimuksessa haastatteluiden teemat perustuivat teoreettiseen viitekehukseen eli lasten ja nuorten osallisuuteen ja osallisuuden edistämiseen. Haastattelutilanteissa pyrin käyttämään mahdollisimman ymmärrettävää kieltä, jotta haastateltavan oli helppo vastata kysymyksiin ja keskustella ryhmässä. Tärkein kysymyksiä tarvittaessa. Kysymyksiä tarkentaessa oli tärkeää, että haastattelija ei johdattanut haastateltavaa johonkin tiettyyn vastaukseen. Ryhmäkeskustelussa saatettiin poiketa haastattelurungosta, mikäli keskustelija toi esille uuden aiheen tai teeman.

Haastatteluanalyysin luotettavuuden tukemiseksi aineisto äänitettiin. Keskustelijoiden suostumuksella keskustelu tallennettiin. Äänitettyä haastattelumateriaalia syntyi 77 minuuttia ja litteroitua materiaalia 11 tekstisivua. Litteroitu materiaali kirjoitettiin Arial-fontilla, jonka fonttikoko oli 12 ja riviväli 1,5. Ryhmäkeskustelun jälkeen kävin läpi keskusteluaineiston ja litteroin vastaukset sanasta sanaan tietokoneelle. Äänitetyn materiaalin litteroiminen tapahtui ilman henkilötietoja Office Word -alustalla.

Kenialaisille järjestettyyn ryhmäkeskusteluun kutsuttiin yhteensä viisi alumnitoiminnasta kiinnostunutta entistä lastenkodin asukasta. Kenialaisten kohdalla prosessi sujui samoin kuin suomalaisten vastaajien kohdalla. Ensin lähetettiin sähköpostiviesti, jossa kerrottiin tulevasta ryhmäkeskustelusta. Vastaajilla oli tällöin jo mahdollisuus ilmaista kiinnostus osallistua keskusteluun. Kysymysten valmistuessa ja haastatteluajankohdan varmistuttua lähetettiin uusi sähköpostiviesti, jossa myös pyydettiin ilmoittautumaan keskusteluun. Sähköpostin liitteenä lähetettiin ennakkoon myös tulevan keskusteluun teemat. Ryhmäkeskustelun päivänä kenialaisista vastaajista vain yksi oli paikalla. Kenialainen vastaaja toimitti vastauksensa myös kirjallisena.

Yksilöhaastattelu toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna, jonka kysymykset noudattelivat osin samoja teemoja, kuin ryhmähaastatteluissa. Tiettyjen teemojen ei koettu olevan tärkeitä keskustella yksilöhaastattelussa. Yksilöhaastatteluun lisättiin yhteiskunnallinen teema, johon lastenkodin henkilökunnan jäsenen katsottiin olevan pätevä vastaamaan. Muutoin haastattelun teemat pysyvät lapsen osallisuudessa sekä toimijuudessa. (LIITE 4). Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikkien vastaajien kanssa voidaan keskustella samoista teemoista, mutta kysymykset eivät välttämättä ole täysin samat kaikille. Tällöin puolistrukturoidusta haastattelusta voidaan myös käyttää nimitystä teemahaastattelu. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.)

Yksilöhaastatteluun osallistui lastenkodin henkilökunnan jäsen, joka on itse kasvanut kyseisessä lastenkodissa. Yksilöhaastattelu haluttiin toteuttaa siksi, että sen koettiin antavan tutkimukselle tietoa myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta sekä alumnitoiminnan hyödyistä mahdollisesti koko Nakurun lastenkodin yhteisölle.

6.3 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen perinteisimpänä analyysimenetelmänä pidetään sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi perustuu valmiiden tekstien, kuten haastatteluiden, keskusteluiden, kirjojen tai artikkelien tutkimiseen. Teksteistä pyritään löytämään yhtäläisyyksiä ja eroja, jotka tiivistetään tuloksiksi. Sisällönanalyysi pyrkii muodostamaan tiivistetyn kuvauksen tutkimuksen aiheesta sitoen sen tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet ovat aineiston pelkistäminen eli redusointi, aineiston ryhmittely eli klusterointi ja aineiston käsitteellistäminen eli abstrahointi. Aineiston redusointi tarkoittaa sitä, että aineistosta etsitään kaikki oleellinen tieto ja turha karsitaan pois. Lopuksi jäljelle jäävä tieto tiivistetään. Aineiston klusteroinnissa pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään niin, että ne muodostavat alaluokan, joka otsikoidaan sitä kuvaavalla otsikolla. Abstrahointi tarkoittaa

luokittelun jatkamista niin, että alaluokat yhdistellään yläluokiksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Teoriaohjaavassa analyysissä tutkimuksesta riippuu millä tavoin teoria ohjaa analyysia. Teoriaohjaava sisällönanalyysi tarkoittaa sitä, että aineiston analyysi tukeutuu joiltain osin tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä jo olemassa oleva teoria ohjaa analyysin tekemistä, mutta ei kuitenkaan testaa teoriaa vaan antaa sille uusia ulottuvuuksia. Tässä työssä teoriaohjaavuus toteutuu niin, että analyysi tehdään aineistolähtöisesti, mutta johtopäätökset ja havainnot sidotaan tutkimuksen teoriaan. (Tuomi & Sarajarvi, 2018.)

Jotta laadullista aineistoa pääsee analysoimaan, tulee haastattelumateriaali ensin litteroida. Litteroinnilla tarkoitetaan haastatteluaineiston purkua yleensä kirjalliseen muotoon. Litterointi on yleensä analyysin aikaa vievin osuus, jonka aikana tutkija tutustuu aineistoon tekemällä siitä havaintoja ja tulkintoja. Litteroinnissa on hyvä käyttää haastateltavien tunnistetietoja, esimerkiksi sukupuoli, ikä ja/tai asuinpaikka. Tunnistetietoja voidaan käyttää valmiissa raportissa sitaattien yhteydessä, mutta huomioiden anonymiteetin säilyvyys. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Tässä tutkimuksessa on tunnistetietoina käytetty seuraavanlaista koodausta: S1, S2, jne. sekä K1, K2. Kirjaimet kertovat vastaajan kansallisuuden, Suomi tai Kenia, ja numero vastausjärjestyksen. Tämän tutkimuksen kannalta muut yksilöivät tiedot, kuten sukupuoli tai ikä eivät ole olennaisia tietoja.

Litteroinnin jälkeen tutkija valitsee menetelmän, jota analyysissä käyttää. Teemoittelussa tekstiaineistosta etsitään seikkoja ja vastauksia, jotka yhdistävät tai eroavat toisistaan. Aineisto järjestellään sieltä nousevien teemojen mukaan ja järjestelyssä voidaan käyttää apuna esimerkiksi koodausta tai kvantifiointia. Näiden avulla on helpompi havainnoida aineistosta nousevia keskeisiä seikkoja. Teemoittelua voi tehdä esimerkiksi leikkaamalla ja liimaamalla eri teemojen alle niihin sopivia vastauksia ja sitaatteja. Teorialähtöisessä analyysissä vastauksia etsitään nimenomaan viitekehykseen tai teoriaan liittyen. Teorialähtöisessä analyysissä nojaututaan tiettyyn tutkimuksessa kuvailtuun malliin tai teoriaan, jonka

mukaan käsitteet ja analyysiyksiköt määritellään. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Tässä tutkimuksessa on käytetty teorialähtöistä analyysia.

Aineiston analyysin koodit syntyivät teoreettisesta viitekehyksestä. Tässä analyysissa nojaudun Lundyn (2009) malliin lapsen osallisuudesta. Koodit tulevat Lundyn (2009) mallin mukaisista neljästä lapsen osallisuuden elementistä eli tila, ääni, yleisö ja vaikuttaminen. Koodien tarkoituksena oli selventää, mitkä näistä neljästä elementistä toteutuvat Arap Moin lastenkodissa. Alaluokat muodostuivat tutkimusaineistosta kerätyistä alkuperäisilmauksista. Teemoittelin ilmaisut koodien alle eli mitkä ilmaisut viittasivat tilaan, ääneen, yleisöön tai vaikuttamiseen. Tämän jälkeen muodostin yläluokat, jotka kuvasivat jo olemassa olevaa osallisuutta tai osallistumisen edistämistä lastenkodissa. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Esimerkki aineiston käsitteellistämisestä

Koodi	Alkuperäinen ilmaisu/alaluokka	Yläluokka/Teema
Tila	Osallisuus on omassa yhteisössä tapahtuvaa	Olemassa olevaa osallisuutta
Tila	Osallistumista koulussa ja töissä	Olemassa olevaa osallisuutta
Tila	Lastenkodista pitäisi luoda turvallinen paikka, koska turvallisuuden tunne luo lapselle osallisuutta	Osallisuuden edistäminen
Tila	Pienten lasten osallistaminen arjen toimintoihin kuten siivous ja ruokalistan suunnittelu	Olemassa olevaa osallisuutta
Tila	Lasten yhteisöllisyys, sen luominen ja edistäminen	Osallisuuden edistäminen
Ääni	Lapselle annetaan riittävästi huomiota	Osallisuuden edistäminen
Ääni	Järjestetään lastenkokouksia, joissa kaikilla asukkailla mahdollisuus tuoda oma mielipide ja toiveet julki	Osallisuuden edistäminen
Ääni	Pienten lasten osallistaminen arjen toimintoihin kuten siivous ja ruokalistan suunnittelu	Olemassa olevaa osallisuutta
Ääni	Vapaa-ajan tekeminen ja sen lisääminen lastenkodissa	Osallisuuden edistäminen
Yleisö	Lastenkodin johto	
Yleisö	Alumnit ja mentorit	
Yleisö	Koko yhteisö	
Vaikuttaminen	Valmennus elämään lastenkodin jälkeen	Osallisuuden edistäminen
Vaikuttaminen	Jatko-opiskeluihin liittyvä päätöksenteko	Osallisuuden edistäminen
Vaikuttaminen	Opinto-ohjaus yläkouluikäisille	Osallisuuden edistäminen
Vaikuttaminen	Äänestäminen	Olemassa olevaa osallisuutta
Vaikuttaminen	Oman talouden pito ja hallinta	Osallisuuden edistäminen
Vaikuttaminen	Mentorointi ammatinvalinnassa	Osallisuuden edistäminen
Vaikuttaminen	Mentorointi jatko-opiskelupaikan pohtimisessa	Osallisuuden edistäminen
Vaikuttaminen	Valmentaminen aikuisuuteen	Osallisuuden edistäminen

Vaikuttaminen	Hyöty koko Nakurun kyläyhteisölle, kun alumnitoiminnan esimerkkejä jaetaan lastenkodin ulkopuolelle	Osallisuuden edistäminen
----------------------	--	--------------------------

7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

7.1 Osallisuuden määritelmä

Osallisuuden määrittely oli osalle keskustelijoista haastavaa. Osallisuuden koettiin olevan niin laaja käsite, että sille toivottiin rajaamista. Keskustelussa puhuttiin yleisesti osallisuuden kokemuksesta esimerkiksi omassa arjessa sekä yhteiskunnallisessa speksissä. Arkista osallistumista vastaajien mielestä on sellainen osallistuminen mikä tapahtuu esimerkiksi omassa yhteisössä tai toisen kanssa käytävässä vuorovaikutuksessa. Myös oman elämä kulkuun vaikuttaminen oli vastaajien mielestä arkista osallisuutta. Yhteiskunnallista osallisuutta on se, että pystyy vaikuttamaan esimerkiksi äänestämällä.

Siinä missä suomalaiset vastaajat toivat ilmi erilaisia osallisuuden tunnusmerkkejä, kenialainen vastaaja pohti osallisuutta ja osallisuuden määritelmää suhteessa yhteisöön ja yhteisössä toimimiseen. Yhteisössä osallistuminen tuo ihmiset yhteen ajamaan heidän yhteisiä etujaan. Osallistumisen katsottiin myös kenialaisesta näkökulmasta olevan mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään ja oman elämän haasteiden ratkaisuksi.

Demokratian perusperiaatteiden mukaisesti ihmisiä ei kuitenkaan voida pakottaa "osallistumaan" heidän elämäänsä vaikuttaviin hankkeisiin, vaan heille tulee antaa mahdollisuus osallistumiselle.
K1

7.2 Lapsen osallisuus Arap Moissa

Koska keskustelu yleisesti osallisuudesta oli vastaajien keskuudessa hankala rajata, rajasimme nopeasti osallisuuden määritelmän koskemaan lapsen osallisuutta. Yleisesti lapsen osallisuudesta keskustellessa pääsimme sujuvasti myös keskustelemaan lapsen osallisuudesta Arap Moin lastenkodissa.

Keskustelussa tuli esille, että lapsen kokema turva, turvallisuuden tunne ja se, että lasta huomioidaan, on osallisuutta. Lapsen tulisi tuntea osallisuutta jo leikkiästä alkaen. Osallisuuden katsottiin olevan tarpeellista myös turvallisuuden tunteen luomiseksi sekä sosiaalisten taitojen kehittymiseksi. Tällainen osallistuminen on arkista, omaan elämään liittyvää osallisuutta. Shierin (2023) osallisuuden polkuun verraten osallisuuden tasoa voisi kuvailla polun alkupäässä tapahtuvaksi osallisuudeksi, jossa lasta rohkaistaan olemaan avoin, ottamaan osaa sekä tuomaan omaa ääntä kuuluvaksi. Lapsi ei vielä kuitenkaan osallistu päätöksentekoon, mutta tulee kuulluksi.

Suomalaisten vastaajien keskuudessa tuli ilmi, että lapsen osallisuus voi olla myös stressaavaa. Tällä tarkoitettiin sitä, että erityisesti länsimaissa, kuten Suomessa, lapselta kysytään jokaiseen häntä koskevaan asiaan mielipidettä ja heille annetaan liikaa vaikutusmahdollisuuksia sekä päätösvaltaa omaan elämäänsä. Koettiin, että ehkä joissain tilanteissa lapsilla ei tulisi olla niin paljon vaikutusmahdollisuuksia. Pienelle lapselle sopivaa osallisuutta olisi arkinen osallisuus, jossa saa esimerkiksi vaikuttaa omiin leluihinsa.

Kenialaiset eivät tuottaneet huolta siitä, että lapsen osallisuus voisi olla lapselle vahingollista tai stressaavaa. Heidän mielestään sekä arkinen että yhteiskunnallinen osallistuminen on erittäin tärkeää ja siihen tulisi kannustaa sekä kouluissa että muissa yhteisöissä. Osallisuudella pyritään usein vaikuttamaan asioihin, jotka tuovat jonkinlaista muutosta. Shierin (2023) osallisuuden polkuun verraten voidaan puhua jo polun loppupuolella olevasta osallisuudesta, jossa lasten ajatukset ja mielipiteet sekä näkemykset ovat huomioitu.

Kenialainen vastaaja kuvailee, että lasten mahdollisuus osallistua yhteisöprojekteihin toimii esimerkkinä yhteiskunnan tulevaisuudesta. Lapsille yhteisön osallistuminen ja sitoutuminen tuottavat pitkän aikavälin hyötyä heidän elämäänsä. Se antaa heille yhteenkuuluvuuden tunteen ja on tärkeä ensimmäinen askel heidän identiteettinsä rakentamisessa yhteiskunnassa/yhteisössä. Koko yhteisöllä on tärkeä rooli nuorten kasvussa ja kehittämisessä. Lapset kasvavat emotionaalisesti, älyllisesti ja fyysisesti, joten on tärkeää ottaa heidät mukaan projekteihin ja aktiviteetteihin, joiden tarkoituksena on tehdä heistä menestyviä ja parempia

jäseniä yhteiskunnassa, jossa he kasvavat. Shierin (2023) osallisuuden polkuun verraten on edetty jo siihen vaiheeseen, jossa lapset on otettu mukaan päätöksentekoprosessiin.

Vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että lasten osallisuutta lastenkodissa tulisi lisätä. Vastaajat kokivat, että tärkeintä olisi lisätä yläkoulu- sekä lukioikäisten lasten osallisuutta, jotta heillä olisi mahdollisuus vaikuttaa omaan jatko-opintopaikkaansa. Tällä hetkellä myös ainoa mahdollinen osallisuus tulee jatko-opiskeluiden kohdalla. Keniassa kuitenkin jatko-opiskelu mahdollisuudet menevät sen mukaan millaiset pisteet nuori saa loppukokeissa. Vaikka joku nuori haluaisi opettajaksi, mutta hänen pisteensä ovat niin hyvät, että ne riittäisivät esimerkiksi lääketieteelliseen niin, silloin mennään opiskelemaan lääketiedettä. Joten tässäkin suhteessa oma vaikuttaminen saattaa jäädä hyvin vähäiseksi.

Olen tavannut yhden lastenkodin nuoren, joka vastasi unelmiinsa liittyvään kysymykseen, että *I don't have dreams because dreams are not meant to come true. I have goals. Tämä kuvastaa sitä, että Keniassa nuorilla ei ole unelma-ammatteja, kuten meillä esimerkiksi Suomessa, vaan mennään sinne, minne rahkeet riittävät. (S3.)*

Lapsen osallisuudesta keskustellessa tuli ilmi huoli, joka vastaajilla oli siitä, kuinka lapset pärjäävät sen jälkeen, kun tulevat täysi-ikäiseksi ja joutuvat pois lastenkodista.

Lastenkodin jälkeen on heikoilla, koska mistään käytännön asioista ei välttämättä ole tietoa, ei osaamista eikä ketään, joka osaa auttaa, neuvoa ja tukea. (S1.)

Osallisuudesta keskustelu toi hankaluuksia myös siksi, että lastenkodissa asuu eri ikäisiä lapsia, joista nuorimmat lapset ovat 6-vuotiaita ja vanhimmat lapset ovat täysi-ikäistyviä nuoria. Eri ikätason takia osallisuus, vaikuttaminen sekä alumnitoiminta vaikuttaa kaikkiin eri tavoin.

Yhteenvedona voidaan ajatella, että Arap Moin lastenkodissa osallisuus toteutuisi Lundyn mallin (2009) mukaisesti ainakin kahden ensimmäisen elementin eli tilan ja äänen osalta. Lastenkoti on turvallinen tila, jossa lapsille annetaan mahdollisuus tuoda heidän äänensä kuuluviin. Kenialainen vastaaja kertoi haastattelussa,

että lastenkodissa osallistuminen on mahdollista mm. lastenkodin yhteisissä tapaamisissa sekä keskustelutilaisuuksissa, jossa he saavat kertoa näkemyksistään. Tällöin myös kolmas elementti, eli yleisö (audience) toteutuu. Viimeinen elementti, eli vaikuttaminen (influence), kuitenkin jää toteutumatta, sillä vastaajat kertovat Keniassa vallalla olevasta hierarkisesta järjestelmästä, jossa lapsilla ei juurikaan ole minkäänlaisia vaikutusmahdollisuuksia omaan elämäänsä tai sen hetkisen tilanteeseensa. Lapsilla ei siis vastaajien mielestä ole mitään osallisuutta lastenkodilla. Vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että ylipäänsä Keniassa lapsilla ja nuorilla ei ole paljon mahdollisuuksia osallistua tai vaikuttaa omaan elämäänsä. Keskustelijat olivat yhtä mieltä siitä, että ylipäänsä Keniassa osallisuus on suhteellisen tuntematon käsite, etenkin lasten ja nuorten osalta.

7.3 Lapsen osallisuuden edistäminen Arap Moi:ssa

Suomalaisten vastaajien oli vaikea hahmottaa millaisiin asioihin lapsi voisi tällä hetkellä osallistua Arap Moin lastenkodissa tai millä tavoin heidän osallisuuttaan voitaisiin edistää. Yksimielisiä kuitenkin oltiin siitä, että peruskoulun päättövaiheessa on tärkeää saada lapsi osallistumaan ja vaikuttamaan omiin jatko-opintoihinsa. Ristiriitaa ajatuksessa kuitenkin tuotti se, että miten osallisuuden kokemus voidaan lapsille tuottaa, mikäli he ohjautuvat jatko-opiskeluihin päättökokeiden pistemäärän perusteella eikä oman mielenkiinnon perusteella. Yksimielisesti kuitenkin koettiin tärkeäksi se, että lapsille ja nuorille halutaan lisätä tietoa siitä, että omaan elämään liittyvään päätöksentekoon, voi vaikuttaa.

Keniassa ja etenkin lastenkodissa tulee esiin, että tapahtuu aivan liikaa sellaista, että mennään opiskelemaan jotain mitä ei halua ja mistä ei ole kiinnostunut, sitten opinnot jätetään kesken ja jäädään työttömäksi. (S4.)

Keskustelussa tuotiin esille, että tällä hetkellä tärkeintä lastenkodissa olisi edistää peruskoulu- ja lukioikäisten osallisuutta. Vastaajat kuitenkin toivat esiin, että myös pienemmät lapset voivat osallistua lastenkodin arkeen. Tällaista arkeen liittyvää osallisuutta on esimerkiksi yhteisten tilojen siisteyden ja järjestyksen ylläpitäminen, harrastusvälineiden hankkiminen ja niistä huolehtiminen, televisio-

ohjelmiin liittyvät keskustelut sekä ruokailuun liittyvät, lapsen tasolle sopivat velvollisuudet.

Osa vastaajista kokee tärkeänä myös pienempien lasten osallisuuden tunteen, jotta lastenkotikin tuntuisi kodilta eikä laitokselta.

Elämän kaikissa olosuhteissa on helpompi selvitä, jos on oppinut osallisuuteen tarvittavat taidot. (S2.)

Yhteiset ruokailut sekä ennen ja jälkeen ruokailun lapsen tasolle sopivia ”velvollisuuksia”. (S1.)

Osallisuus on liitetty yksilön hyvinvointiin ja siksi se koettiin tärkeänä myös lapsen itsetunnon kehittymisen kannalta. Tästä syystä lapsen osallisuuden tukeminen oman elämän päätöksenteossa sekä arkisiin asioihin osallistumisessa koettiin tärkeäksi.

Lapsen tulisi sisäistää ajatus, ettei ole hänestä johtuvaa, että asuu lastenkodissa, eikä omista vanhemmista ehkä ole mitään tietoa. Omana itsenään voi kuitenkin elämässä pärjätä. (S1.)

Koulua käyvät lapset tarvitsevat paljon tukea koulutehtävissään ja koko koulujärjestelmän ymmärtämiseen. Nuoret tarvitsevat tukea itsenäistyessään ja oman elämän aloittamisessa laitospelämän jälkeen. (S5.)

Pienempien lasten koettiin voivan osallistua arkisiin asioihin, kuten juhlien järjestämiseen sekä ohjelman suunnitteluun. Esimerkkinä käytettiin sitä, että Suomessa lapset saavat koulussa osallistua ja vaikuttaa ruokalistojen suunnitteluun sekä siihen millaisia leikkivälineitä hankitaan.

Lopuksi todettiin myös, että Nakurun Lapset ry lähettää vuosittain ammattikorkeakouluopiskelijoita harjoitteluun lastenkotiin, jolloin he voivat osallistua lapsia toimintaan ja leikkiin. Keskustelijat totesivat myös, että lasten ja lastenkodin henkilökunnan välillä tapahtuvaa viestintää ja vuorovaikutusta tulee kehittää.

Kumpikin kenialainen vastaaja oli sitä mieltä, että lapsen osallisuutta voidaan tukea ja edistää mm. järjestämällä lasten kokouksia. He myös katsoivat osallisuuden edistämisen olevan tärkeää, koska lastenkoti on monelle lapselle heidän

”ainoa koti” ja lastenkodin henkilökunta heidän ainoat ”luotettavat aikuiset/vanhemmat”. Näin ollen lapsen identiteetin kehittymiselle olisi tärkeää, että lapsiin vaikuttavissa päätöksissä otettaisiin lasten mielipiteet myös huomioon ja heidät otettaisiin mukaan erilaisten hankkeiden toteuttamiseen.

7.4 Alumnitoiminta osana lapsen osallisuuden edistämistä

Keskusteluissa jo aikaisemmin viitattiin paljon siihen, että tällä hetkellä lasten osallisuus lastenkodissa on hyvin vähäistä. Keskustelijat näkevät kuitenkin mahdollisuuden osallisuuden lisäämisessä alumnitoiminnan myötä. Tärkeimpänä osallistavana tekijänä on nuoren mielipiteen huomioiminen siinä vaiheessa, kun hän alkaa suuntautua jatko-opintoihin. Tässä nähdään alumnitoiminnalla suuret mahdollisuudet olla auttamassa nuoria ja myös vaikuttamassa osallisuuden edistämiseen. Alumni järjestämä opinto-ohjaus sekä mentorointi ammatinvalintaan liittyen koetaan kaikkein tärkeimpänä osallisuuden lisäämisen keinona.

Muodostuisi arvostus kouluun pääsemisestä ja opiskelun merkityksestä. Tässä vaiheessa lasten tulisi myöskin saada tietoa koulukustannusten maksajasta eli kummistaan (Nakurun lapset). (S1.)

Alumneilla nähtiin myös muita rooleja lasten ja nuorten elämässä, kuten valmentaa elämään jälkeen lastenkodin. Koettiin tärkeänä, että lapset saavat tietoa ihan normaaleihin arkeen liittyviin asioihin, kuten talous ja talouden hallinta.

Nuorten kanssa keskusteluihin ja tulevaisuuden suunnitteluun olisivat alumnit erinomaisena apuna ja kokemusasiantuntijoina. Nuorten edustajan pitäisi saada osallistua lastenkodin hallituksen kokouksiin. (S1.)

Lastenkodissa asuvien lasten/nuorten keskinäistä osallisuutta on paljonkin, mutta pihaa ympäröivän muurin ulkopuolisessa osallisuudessa voisivat alumnit olla avuksi. Omalla esimerkillään osoittaa opiskelun tärkeyden ja antaa tietoa opiskeluun pääsyn väylistä. (S5.)

Keskustelussa tuli ilmi myös, että kummien toiminta, sekä lasten ja kummien välisen yhteydenpidon edistäminen tuovat osallisuutta lapsille. Tällä hetkellä Nakurun Lapset ry:n kummeilla on mahdollisuus kirjoittaa kummilapsille kummikirje

muutaman kerran vuodessa. Lapset myös vastaavat kummikirjeisiin ja ne toimitetaan kummeille postitse.

Lapsen/nuoren yhteydenpitoa kummiinsa pitäisi huomattavasti lisätä. Esim. kummille kirjoittamisessa alumnit voisivat olla avuksi. (S1.)

Alumnien järjestämä opinto-ohjaus sekä mentorointi ammatinvalintaan liittyen koetaan kaikkein tärkeimpänä. Halutaan lisätä tietoa siitä, että omiin opintoihin voi vaikuttaa ja siihen mitä haluaa isona tehdä. Keniassa ja etenkin lastenkodissa tulee esiin, että tapahtuu aivan liikaa sellaista, että mennään opiskelemaan jotain ei halua ja mistä ei ole kiinnostunut, sitten opinnot jätetään kesken ja jäädään työttömäksi.

Kenialaiset vastaajat katsovat alumnitoiminnan hyödyttävän lapsia kaikilla tasoilla, vauvaiästä aikuisuuteen asti. Alumnitoiminnan tavoitteena on tukea lapsia osallistumaan lastenkodin toimintaan sekä vaikuttaa omaa elämää koskevaan päätöksentekoon. Lastenkodin tarkoituksena on kasvattaa lapsista menestyviä ja hyviä maailmankansalaisia. Arap Moin entisillä asukkailla, jotka ovat alumniryhmän perustamisen takana, ajatuksena on ”antaa takaisin yhteisölle” (eng. giving back to community). Alumnit ovat suunnitelleet toteuttavansa kahta erilaista ohjelmaa, joiden avulla edistetään lasten osallisuutta niin koulussa kuin koulun ulkopuolisilla aktiviteeteilla.

Alumnien katsottiin motivoivan lapsia opiskeluun sekä sitoutumaan saamaansa koulutukseen. Alumnien katsottiin voivan toimivan lapsille roolimalleina lapsille ja nuorille ja auttaa heitä tätä kautta omaksumaan itsensä, toiveensa ja tavoitteensa.

7.5 Alumnit Arap Moin lastenkodissa

Haastattelun lopuksi keskusteltiin vielä yleisesti osallistujien ajatuksista alumni-toiminnasta Arap Moin lastenkodissa. Tällä hetkellä alumneiksi on ilmoittautuneet sellaiset entiset lastenkodin asukkaat, jotka itse ovat pärjänneet pitkälle elämässään. Heillä on myös halu ja motivaatio toimia alumneina nykyisille lastenkodin lapsille.

Alumneilla on toive tehdä näiden lasten elämästään hiukan helpompaa, kuin mitä heillä itsellään on ollut. (S5.)

Alumneja halutaan tukea ja opastaa tekemään asioita oikein ja oikeassa järjestyksessä. Keniassa ja Arap Moin lastenkodissa hierarkisuus sekä byrokraattisuus ovat vallalla, joka tarkoittaa, että mikäli asiat eivät tapahdu hierarkiaa noudattaen, asioita ei tapahdu ollenkaan. Nakurun Lapset ry:stä halutaan myös tukea alumni- ja Arap Moin välistä kommunikointia ja yhteistyötä.

Nakurun lapset ry voisi, vaikka muutaman kerran vuodessa järjestää alumni- ja Arap Moin lastenkodin kokouksiin pientä tarjottavaa. Nakurun lasten edustajan vieraillessa I-kodilla kutsuttaisiin alumnit yhteiseen palaveriin. Nakurun lasten hallitus voisi esittää toivomuksen alumni- ja Arap Moin lastenkodin edustajalle yhdestä paikasta I-kodin hallituksen kokouksiin. (S1.)

Sekä Arap Moin -lastenkoti että Nakurun Lapset ry ovat roolimalli, jolle Alumni-järjestö perustuu. Kaikkein arvokkain tuki, jota heiltä toivomme, on ohjata Alumni-järjestön toimintaa sekä mentoreina että neuvonantajina. Alumnit pyrkivät työskentelemään yhdessä ja yhteistyössä molempien kanssa laajentaakseen tavoitteitaan, jotka se on asettanut Arap Moissa oleville lapsille. (K1.)

Vapaaehtois- ja mentoritoimintaan tarvitaan myös rahoitusta ja resursseja (esim. ohjausta), kuten kenialaiset haastateltavat toivat esille.

Yhteiskunnallista näkemystä alumnitoimintaan toi lastenkodin henkilökunnan jäsen, joka kertoi esimerkkejä, miten alumnitoiminta voi hyödyttää koko Nakurun yhteisöä. Vastaja toi esiin, että kylän muut perheet ja lapset voivat ottaa toiminnasta roolimallin kotiin sekä toimia motivaattorina kylän muille lapsille ja nuorille.

Alumnit voivat antaa ohjeita ja esimerkkejä muille kyläläisille siinä, kuinka lapset voidaan osallistaa esimerkiksi omaan koulutukseen liittyvässä päätöksenteossa.

8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Olen toiminut Nakurun Lapset ry:n kummina sekä yhdistyksen jäsenenä kevästä 2020. Jäsen- ja kummitoiminta osaltani on tarkoittanut kuitenkin vain yhdistyksen jäsenmaksun ja kummimaksun suorittamista sekä säännölliset kuulumiskirjeet kummilapselta. Yhdistys lähettää jäsenilleen myös kuukausikirjeitä, joissa kerrotaan ajankohtaiset yhdistyksen asiat. En koe, että suhteeni yhdistykseen tai työn kohteeseen olisi eettisyyden tai luotettavuuden kannalta liian syvä. Tutkijan näkökulmasta minulla ei ole henkilökohtaisia intressejä yhdistystä kohtaan vaan olen ennen kaikkea kiinnostunut kehitysyhteistyöstä ja kansalaisjärjestöjen roolista kehitysyhteistyön kentällä. Hyviin tutkimustapoihin kuuluu esittää avoimesti tutkijan oma suhde tutkimuksen kohteeseen ja/tai tutkimuksen toimeksiantajaan. (Vilkkä, 2015).

Tutkimuksen valmistuttua ja sen tulosten julkaisemisen jälkeen, tutkijan vastuulla ei ole tulosten hyödyntäminen tai käyttäminen julkisuudessa. On kuitenkin tärkeää, että tutkimus on eettisesti kestävä ja tulokset hyödynnettävissä. (Vilkkä, 2015). Oman opinnäytetyöni tavoite on antaa tietoa lasten osallisuudesta sekä toimijuudesta kehittyvissä maissa. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda mahdollisuuksia lasten osallisuuden edistämiseen sekä vaikuttamiseen itseä koskevissa asioissa.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on luonut ohjeet ja suositukset tieteellisen tutkimuksen hyville ja eettisille käytännöille. Tutkimuksessa käytetty yleinen huolellisuus ja tarkkuus luovat pohjan rehellisille toimintatavoille. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023.) Tämän tutkimuksen aikana on noudatettu avointa ja läpinäkyvää viestintää yhteistyössä toimivien tahojen, kuten tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden kanssa. Haastatteluun osallistuneiden henkilöiden anonymiteetista on huolehdittu niin, että tutkimuksesta ei voida ymmärtää vastaajan

henkilöllisyyttä. Tallennettu ryhmäkeskustelu sekä kirjallisena toimitetut haastatteluaineistot on poistettu tutkijan koneelta siinä vaiheessa, kun niitä ei tutkimuksen kannalta enää tarvinnut palata. Tutkimuksen tulokset tullaan julkaisemaan sellaisenaan, kuin ne tässä työssä on kerrottu eikä niistä jätetä julkaisemisvaiheessa mitään pois.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus tarkoittaa sitä, että tutkija pystyy vakuuttamaan lukijat ammattitaidostaan ja siitä, että hän on pystynyt käyttämään oikeanlaisia menetelmiä tehdäkseen tutkimuksen. Luotettavuutta pitää voida arvioida jokaisessa tutkimuksen vaiheessa. Keskeisimmät käsitteet luotettavuuden arvioinnissa ovat validiteetti sekä reliabiliteetti. Validiteetilla arvioidaan tutkimuksen perusteellisuutta ja reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta. Tutkimustulosten tulisi siis olla samankaltaiset, mikäli tutkimus uusittaisiin. Tutkimusaineisto tulee olla sellaisessa muodossa, jotta se voidaan arvioida ja tarkistaa. (Puusa & Juuti 2020, Tuomi & Sarajärvi, 2013, Hiltunen, 2009.)

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää myös sen hyödynnettävyys ja/tai siirrettävyys. Tämä tarkoittaa, että pohditaan voiko tutkimustuloksia käyttää jossain toisessa tutkimusympäristössä ja hyödyntää tuloksia siellä. Tutkijan tulee myös kirjoittaa oma tutkimuspolku mahdollisimman avoimesti ja yksityiskohtaisesti, jotta lukijalle on läpinäkyvää se, mistä ja miten tulokset ovat kerätty. Tutkimuksen uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen kohdehenkilöt sekä lukijat hyväksyvät tutkimuksen tulokset ja ovat vakuuttuneita tutkimuksen asianmukaisesta toteutuksesta sekä eettisyydestä. (Puusa & Juuti, 2020.)

Haastattelumenetelmäksi valikoitunut fokusryhmäkeskustelu tuotti rikkaan aineiston suomalaisten vastaajien osalta. Tästä saatiin hyvää ja asiantuntevaa materiaalia tutkimuksen tuloksiin. Kenialaisten vastaajien osalta tulokset jäivät valitettavasti hyvin hatariksi. Mikäli haastatteluun olisi osallistunut useampi kenialainen vastaaja, tulokset olisivat voineet olla erilaiset ja johtopäätöksille olisi saanut enemmän painoarvoa. Koen kuitenkin, että fokusryhmähaastattelu oli oikea valinta tutkimuksen toteuttamiseen. Fokusryhmähaastattelu olisi antanut mahdollisuuden keskustelulle, joka olisi rikastuttanut aineistoa. Kenialaisten vastaajien kohdalla yhteydenpito oli alusta asti haastavaa ja tutkijalle ei tullut yllätyksenä,

että haastatteluun osallistui vain yksi henkilö. Aineiston analyysivaiheessa kuitenkin koen, että kenialainen vastaaja täydensi osaltaan tuloksia ja toi niihin myös erilaista näkökulmaa.

Aineiston luotettavuuden kannalta en kokenut merkittäväksi sitä, että osan vastauksista sain englannin kielellä. Koska englanninkielisiä vastauksia oli vain kaksi ja sain ne kirjallisena, minun oli helppo palata vastauksiin ja lukea teksti kokonaisuudessaan ymmärtääkseni kontekstin. Teksti oli helppoa englantia ymmärtää, mutta joitakin vastauksia jouduin tarkistamaan käännösohjelmalla, jotta varmistin itselleni ymmärtäneeni asian oikein.

Aineisto analysoitiin asiallisesti ja avoimesti. Analyysivaiheen jälkeen tutkimusaineisto hävitettiin. Vastaajien anonymiteetista on huolehdittu asianmukaisesti eikä tutkimusta lukiessa voi selvittää vastaajan henkilöllisyys. Vastaajana olleen kenialaisen alumnin henkilöllisyys on vain tutkijan tiedossa. Henkilökunnan puolesta vastanneen henkilöllisyys on tiedossa tutkijalla sekä Nakurun Lapset ry:n puheenjohtajalla, joka auttoi tutkijaa saamaan yhteyden lastenkotiin. Tutkimustulokset ja johtopäätökset kirjoitettiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin.

9 POHDINTA

9.1 Osallisuus ja toimijuus Arap Moin lastenkodissa

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää miten lasten osallisuus ja toimijuus näyttäytyvät lastenkodin arjessa sekä millä keinoin alumnitoiminta edistää tai lisää lasten osallistumista.

Tutkimuksessa tuli esiin, että Keniassa vallassa olevan hierarkisen järjestelmän takia, lapsilla on hyvin vähän vaikutusmahdollisuuksia omaan elämäänsä. Erityisesti suomalaisten vastaajien mielestä lapsilla ei ole mahdollisuutta osallistua tai vaikuttaa Arap Moin lastenkodissa. Kenialaisten vastaajien mielestä taas osallisuutta on erilaisten yhteisten kokousten ja keskusteluiden muodossa.

Kuten Kumpulainen (2010) totesi, autoritääriin suhde aikuiseen, ei edistä lapsen toimijuutta vaan antaa tälle kokemuksen siitä, kuinka tieto kerrotaan heille ylhäältä päin. Lapselle tulee antaa mahdollisuus osallistua vuorovaikutukseen, jotta hänen toimijuutensa kehittyy. Koululla sekä vanhemmilla on suuri rooli lapsen toimijuuden ja osallisuuden näkökulmasta. Myös Ngugi (2017) kehottaa omassa tutkimuksessaan lapsia osallistumaan aktiivisesti sekä yhteiskunnalliseen toimintaan että keskusteluun.

Tutkimuksessani tuli ilmi, että suurin osa vastaajista pitivät lasten osallisuutta tärkeänä ja sitä pitäisi mahdollistaa kaiken ikäisille lapsille, ikätason mukaisesti. Suomalaisista vastaajista osa koki, että lapselle on liian suuri vastuu, mikäli hän saa osallistua omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon. Kuitenkin esimerkiksi arkisiin asioihin, kuten leikkivälineiden hankintaan tai ruokalistan suunnitteluun voitiin ajatella myös pienempien lasten osallistuvan.

Oforu-Kusi (2017) toi omassa tutkimuksessaan ilmi, kuinka afrikkalaisissa perheissä lapset ovat mukana kodin hoitamisessa, töitä tehden ja rahaa hankkien. Tästä huolimatta heitä ei nähdä täysvaltaisina ja pystyvinä henkilöinä osallistumaan esimerkiksi yhteiskunnan toimintaan. Lapsen osallisuus ja toimijuus toteutuu, mutta sitä ei tunnusteta eikä tunnusteta. Afrikkalaisissa perinteissä ja uskomuksissa lapset ovat kyvyttömiä tehdä itseään koskevia päätöksiä, mutta pystyvät kuitenkin hankkimaan rahaa perheelle ja mahdollisesti myös huolehtimaan muista sukulaisistaan.

Vastaajat esittivät erilaisia osallisuuden muotoja, kuten arkinen osallisuus ja yhteiskunnallinen osallisuus. Etenkin pienten lasten kohdalla arkinen osallisuus oli sellaista, johon lapsia tulisi kannustaa. Vanhempien lasten osalta taas koettiin tärkeäksi osallistua omaa elämää koskevaan päätöksentekoon oman jatko-opiskelupaikan suunnittelussa.

Kuten vastauksissa on jo tullut ilmi, lapsen osallisuus Arap Moissa ei juurikaan toteudu. Lundyn (2009) mallissa lapsen osallisuuden kannalta tärkeitä elementtejä ovat turvallinen tila, jossa lapsi uskaltaa tuoda äänensä kuuluviin. Lundyn mallissa puhutaan siitä, kuinka äänen kuuluviin saaminen on kaikkien ihmisten

yhtäläinen oikeus, oli kyseessä sitten aikuinen tai lapsi. Tällä hetkellä Arap Moissa kuunnellaan lähinnä peruskoulunsa päättävää nuorta, kun häntä ohjataan jatko-opintoihin. Tästä kuitenkin todettiin, että jatko-opintopaikat harvoin valikoidut nuoren oman tahdon mukaan, joten siinäkin vaikuttaminen jää vähäiseksi.

Pienempien lasten osallisuutta ei kaikissa vastauksissa osattu arvostaa samoin, kuin vanhempien lasten. Pieniltä lapsilta haluttiin ottaa sellainen taakka pois, jossa he pystyvät vaikuttamaan tai tekemään päätöksiä omaan elämään liittyen. Osa vastaajista kuitenkin toi ilmi, että myös pienten lasten osallistuminen ja vaikuttaminen esimerkiksi leikkivälineisiin tai ruokalistaan on tärkeää ja se luo lapsille tunteen kodinomaisesta ympäristöstä laitoksen sijaan. Kuten Lundy (2009) toteaa, lasta on kuultava, mutta päätöksentekoon liittyen tulee huomioida lapsen ikätaso sekä kyky olla mukana päättämässä omista asioista.

9.2 Alumnitoiminta osallisuuden edistäjänä Arap Moin lastenkodissa

Tutkimuksen mukaan alumnitoiminnalla koettiin olevan hyvät mahdollisuudet osallisuuden lisäämisessä ja edistämässä. Kaikki vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että alumnitoiminta edistää etenkin vanhempien lasten osallisuutta. Vastaajat olivat yhtä mieltä myös siitä, että alumneilla on mahdollisuudet suunnitella vapaa-ajan toimintaa pienemmille lapsille ja tätä kautta edistää myös heidän osallisuuttansa lastenkodissa.

Kuten Virkki (2015) sekä Hauru (2017) totesivat tutkimuksissaan, aikuisella on iso rooli lapsen osallisuuden tukemisessa sekä edistämässä. Tässä tutkimuksessa tuli ilmi, että lapsen osallisuus Arap Moissa on tällä hetkellä hyvin pientä, mutta alumniensa sekä Suomesta työharjoitteluun lähtevien opiskelijoiden koettiin voivan edistää lasten osallisuutta. Myös kummitoiminnan koettiin edistävän lasten osallisuutta mm. sillä, että lapset kirjoittavat kirjeitä kummeille. Kummien ja kummilasten välistä vuorovaikutusta oli toiveissa myös lisätä.

Alumniensa alkuperäinen tarkoitus on ollut toimia korkeakoulujen kehittäjinä, joilla on halu ja motivaatio edistää oman korkeakoulunsa asemaa sekä toimia

mentorina opiskelijoille. Jotta alumnitoiminta on hyödyllistä ja sillä voidaan saada tuloksia aikaiseksi, tulee alumnin ja mentoroitavan välille luoda hyvä ja onnistunut suhde, joka sitouttaa kummankin osapuolen toimintaan. Sitoutuminen kuitenkin edellyttää, että myös alumni hyötyy toiminnasta. Silloin, kun alumni saa itse olla kehittämässä toimintaa ja hyödyntämässä omaa osaamistaan, sitoutumisen ja motivaation aste on korkeampi. Osallistuminen ja osallistaminen edesauttavat alumnin sitoutumista. (Hohenthal, 2012 s. 44–45.)

Tutkimuksessa tulee ilmi, että kenialaisille alumneille on tärkeää antaa takaisin yhteisölle, eng. *giving back to community*. Tämä koettiin tärkeimmäksi motivaation lähteeksi alumnitoiminnan tuottamiselle ja siihen sitoutumiselle. Alumnit ovat Arap Moin entisiä asukkaita, jotka nyt haluavat hyödyntää kokemuksiaan, joita itse saivat esimerkiksi Nakurun Lapset ry:n sponsoriohjelman sekä lastenkodin johdon avulla. Alumnit ovat suunnitelleet kahden erilaisen ohjelman käynnistämistä, joiden tarkoituksena on auttaa Arap Moin lapsia menestymään koulutuksessa, mutta myös näkemään koulutuksen arvon heidän tulevaisuutensa kannalta.

Yksilön osallisuudesta ja toimijuudesta on tässä tutkimuksessa puhuttu paljon, mutta myös yhteisössä osallisuuden ja toimijuuden kokemukset ovat tärkeitä. Siinä missä alumnit muodostavat yhteisön, myös lastenkodin lapset ovat oma yhteisönsä. Kun henkilö on osana jotakin yhteisöä tai ryhmää, hänellä on vastuu koko yhteisön toiminnasta. Yhteiseen tekemiseen osallistuminen ja siihen vaikuttaminen synnyttää positiivisia tunteita, joka taas motivoi ja sitouttaa yksilöä toimintaan. (Tuomiaho, 2019, s.9.) Jotta yhteenkuuluvuuden tunnetta voidaan lisätä, onkin tärkeää, että voidaan viettää yhteistä vapaa-aikaa. (Hopia & Laitinen-Väänänen, 2010).

Kenialainen haastateltava kertoo, että heidän suunnittelemissaan on mukana *Giving back through afterschool activities* -ohjelma, jolla lisätään lastenkodilla tapahtuvaa iltapäivätoimintaa. Alumnit fasilitoivat koulun jälkeistä toimintaa, jotka voi olla esimerkiksi urheilua, taideryhmiä tai leikkiryhmiä. Alumnit toivovat, että tämä toiminta levittäytyisi myös laajemmalle yhteisölle. Yhteistoiminta edistää lasten osallisuutta sekä toimijuutta niin yksilönä kuin yhteisössäkin.

Tutkimuksessa tulee ilmi, että niin kenialaisilla alumneilla kuin lastenkodin henkilökunnallakin ovat yhtäläiset toiveet tuen ja resurssien riittävydestä. Alumnit toivovat tukea ja ohjausta sekä lastenkodin johdolta, että Nakurun Lapset ry:ltä. Myös lastenkodin henkilökunta toivoo ohjausta Nakurun Lapset ry:ltä. Henkilöresurssit pohjautuvat tällä hetkellä vapaaehtoisuuteen, joten alumniensa sitouttaminen ja motivointi sekä mahdollisten uusien alumniensa saaminen joukkoon herättivät pohdintoja. Taloudellisten resurssien osalta, ei tähdennetty mitään sillä tarkoitetaan.

9.3 Asiantuntijuuden kehittyminen

Olen työskennellyt pitkään haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten, sekä jo syrjäytyneiden aikuisten parissa. Osallisuus teemana on työhistoriastani tuttu jo ennestään, mutta tämän työn aikana vahvistin asiantuntijuuttani erityisesti lapsen osallisuuden tärkeydestä sekä osallisuuden edistämisestä kehittyvien maiden kontekstissa. Opinnäytetyön tekemisen aikana sain syventyä lapsen osallisuuteen ja toimijuuteen erityisesti Afrikassa sekä afrikkalaisen lastenkodin ympäristössä. Työtä tehdessä oli mielenkiintoista verrata lapsen osallisuutta ja osallisuuden teemoja suomalaisessa ja afrikkalaisessa kulttuurissa. Uskon, että jatkossa työskennellessäni suomalaisten lasten parissa, tule pohtimaan osallisuus teemaa enemmän ja syvemmin, kuin tähän asti.

Tutkimusmenetelmänä fokusryhmähaastattelu etenkin suomalaisten vastaajien keskuudessa oli hyvä valinta. Suomalaisten vastaajien keskustelussa nousi esiin tärkeitä teemoja, tosin vastaajat olivat aiheista yleisesti kovin yksimielisiä, joten eriäviä mielipiteitä teemoista ei saatu. Valitettavasti kenialaisia osallistujia haastatteluun en saanut kuin yhden, joten ryhmähaastattelusta muodostui yksilöhaastattelu. Tutkimukseni kannalta olisin toivonut, että kenialaisia vastaajia olisi osallistunut enemmän, jotta olisin saanut monipuolisemman ja rikkaamman aineiston heidän näkökulmastaan.

Alun perin tarkoitukseni oli tehdä haastattelut paikan päällä Keniassa, mutta ensin korona ja sitten työn viivästyminen muuttivat suunnitelmat ja päädyin

tekemään haastattelut Teamsin kautta. Myös suomalaisten haastattelut tehtiin etänä. Jatkossa pyrkisin tekemään haastattelut fyysisesti ja kasvotusten osallistujien kanssa. Tietotekniikkaan liittyy aina omat haasteet ja uskon, että etäosallistumisesta on myös helpompi jäädä pois, kuin fyysisestä tapaamisesta.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen syventänyt tietoani eri laadullisen tutkimuksen menetelmistä sekä aineiston analysoinnista. Tieteellisen tekstin kirjoittaminen ja aiheen rajaaminen olivat tässä työssä välillä haastavaa. Kehitysyhteistyö kontekstina oli minulle mielenkiintoinen aihe, johon uppouduin kirjoittamisen aikana ja aiheen rajaaminen osoittautui haastavaksi. Osallisuuden ja toimijuuden yhteen liittäminen teoreettisessa viitekehyksessä oli työn ja tutkimuksen kannalta onnistunut valinta.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

10.1 Lapsen osallisuus ja toimijuus kehittyvässä maassa

Tutkimusta tehdessäni yllätyin siitä, kuinka teoriatasolla lapsen osallisuuden ja toimijuuden kokemuksen tärkeys tunnustetaan, mutta käytännössä sitä ei edistetä lastenkodissa juuri ollenkaan. Niin suomalaiset kuin kenialaiset vastaajat olivat sitä mieltä, että lapsen osallisuus on tärkeää ja sitä tulee edistää. Tällä hetkellä lastenkodissa ei ole keinoja lapsen osallisuuden toteuttamiselle tai sen lisäämiselle. Lapsen osallisuus on vielä hyvin matalaa, kuten osallistumista lastenkoukuihin ja sitä kautta keskusteluun osallistumista. Vanhemmilla lapsilla, kuten heillä, jotka ovat suunnittelemassa jatko-opiskelupaikkaa, osallisuus on hieman korkeampaa.

Lapsen osallisuuden ja kuulluksi tulemisen tärkeydestä löytyy paljon tietoa sekä erilaisia malleja, kuten osallisuuden portaat tai Lundyn malli. Lapsen osallisuudesta on määritelty erilaisissa kansainvälisissä sopimuksissa, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa sekä afrikkalaisessa peruskirjassa lasten oikeuksista

ja hyvinvoinnista. Tutkimuksessani käytetyn teoreettisen tiedon sekä tutkimustulosten valossa voidaan kuitenkin todeta, että etenkin kehittyvässä maissa tämä lapsen oikeus on vielä heikoissa kantimissa.

Tutkimuksessa tuli ilmi, että Keniassa vallalla oleva hierarkia saattaa estää lapsen osallisuuden toteutumista. Ofosu-Kusin (2017) mukaan Afrikassa lapset kokevat syrjäytymistä ja laiminlyöntiä, heidän oikeuksiaan ei tunnisteta eikä toimijuudelle tai osallisuudelle anneta mahdollisuuksia. Tutkimuksesta voi kuitenkin tehdä johtopäätöksen, että kaikkien Arap Moin lastenkodissa toimivien tahojen yhteinen tahtotila on lisätä lapsen osallisuutta ja tässä alumnit ovat tärkeässä roolissa.

10.2 Alumnitoiminta osallisuuden edistäjänä

Alumnitoiminnan katsottiin olevan erinomainen mahdollisuus luoda osallisuutta sekä lisätä lasten tämänhetkistä osallisuutta lastenkodissa. Alumniryhmällä on jo valmiina kaksi erilaista ohjelmaa, joilla osallisuutta lisätään. Toinen ohjelma lisää lasten osallisuutta lastenkodin päivittäisessä ja arkisessa tekemisessä kun taas toisen ohjelman avulla nuorille luodaan mahdollisuuksia osallistua omaa elämää koskevaan päätöksentekoon mm. jatko-opintopaikkoja kartoittaessa.

Vaikka alumnitoiminta liitetäänkin korkeakoulujen ja työpaikkojen väliseen yhteistyöhön, alumnit voivat tuoda osallisuutta lastenkotiin myös muussa muodossa, kuin opintojen tukemisessa. Alumnit pystyvät kehittämään nimenomaan myös vapaa-ajan toimintaa lastenkotiin, eri-ikäisille lapsille kohdennettuna. Alumneilla katsottiin olevan hyvät edellytykset lasten ja nuorten motivoimiseen sekä kannustamiseen oman tulevaisuuden suunnittelussa.

Yhteiskunnallisessa kontekstissa alumniryhmällä katsottiin olevan mahdollisuuksia jalkauttaa toimintaa myös koko Nakurun kyläyhteisöön, joka lisäisi näin ollen lasten osallisuutta ja toimijuutta myös lastenkodin ulkopuolella. Yhteisö pystyy tukemaan ja kannustamaan lapsia koulunkäynnissä ja omalla esimerkillä motivoimaan lapsia tulevaisuuden suunnittelussa. Sitoutuminen omaan yhteisöön ja

omassa yhteisössä vaikuttaminen antaa lapsille yhteenkuuluvuuden tunteen sekä auttaa heitä oman identiteetin rakentumisessa. Siksi omassa yhteisössä osallistuminen tuottaa pitkän aikavälin hyötyä sekä lapsille että yhteisön aikuisille.

10.3 Suositukset

Alumnitoiminnan käynnistäminen on tarkoitus toteuttaa yhteiskehittämisen mallilla, jossa mukana on suomalaisia sekä kenialaisia toimijoita. Yhteiskehittäminen osallistaa niin Keniassa kuin Suomessa mukana olevat aktiivit osaksi yhdistystoimintaa ja tuo erilaiset näkemykset ja kokemukset yhteen. Yhteiskehittäminen luo toimijoille ennen kaikkea osallisuutta, yhteisöllisyyttä, kumppanuutta ja tasavertaisuutta.

Yhteiskehittämisen tavoitteena on vahvistaa Keniassa tapahtuvaa toimintaa ja sen avulla edistää lasten mahdollisuuksia opiskella ammatti itselleen peruskoulun ja lukion jälkeen. Alumnitoiminnalla pyritään antamaan tukea ja ohjausta lastenkodeissa asuville lapsille erityisesti koulutukseen ja työelämään liittyvissä kysymyksissä. Alumnit mahdollistavat myös vapaa-ajan toiminnan lastenkodeissa, jolloin lapset, iästä riippumatta, voivat kokea olevansa osallisia sekä itsenäisiä toimijoita omassa arjessaan.

Tällainen yhteistoimintaan ja kumppanuuteen pohjautuva toimintamalli antaa hyödyn sekä Suomessa toimivalle yhdistykselle kuin myös kohdemaassa toimivalle avunsaajalle. Opinnäytetyön tuloksena syntyvää kartoitusta voidaan hyödyntää yhteistyön aloittamisessa. Tämä opinnäytetyö tukee projektiryhmiä suunnitelmien laatimisessa sekä toiminnan aloittamisessa. Tätä opinnäytetyötä voidaan soveltaa myös muiden kansalaisjärjestöjen käyttöön. Kansalaisjärjestöjen ruohonjuuritasolla tehtävän kehitystyön on mahdollista jalkauttaa lapsen osallisuutta sekä toimijuutta paikallisiin yhteisöihin.

LÄHTEET

Alasuutari, P. (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino.

Atarah, L. (2000) IMF ja kehitysmaat. Kehitysyhteistyön palvelukeskus.
Saatavilla 15.9.2023. <https://fingo.fi/wp-content/uploads/2020/10/imf-ja-kehitysmaat.pdf>

Arnstein, S. (1969) A ladder of citizen participation. Saatavilla 18.11.2023.
https://www.historyofsocialwork.org/1969_ENG_Ladderofparticipation/1969,%20Arnstein,%20ladder%20of%20participation,%20original%20text%20OCR%20C.pdf

Berson, I., Berson, M., Gray, C. (2019). Participatory Methodologies to Elevate Children's Voice and Agency. Information Age Publishing.

Council of Europe. (2022). Lundy Model of Participation and Lundy Voice Model Checklist. Saatavilla 29.8.2023.
https://commission.europa.eu/system/files/2022-12/lundy_model_of_participation.pdf

Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Collin, T. Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys (2011). Valta ja toimijuus Aikuiskasvatuksessa, 11-31. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Saatavilla 22.10.2022. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100349/valtan_ja_toimijuuden_monisaikeisyys.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Fingo ry. (2005) Kaiken maailman kummit. <https://fingo.fi/wp-content/uploads/2020/10/kummiopas-2005.pdf>

Fingo ry. (2016) Kummitoiminnan eettiset ohjeet. <https://fingo.fi/wp-content/uploads/2020/12/kummitoiminnan-eettiset-ohjeet-2016.pdf>

- Hakkarainen, O. & Onali, A. (2005) Puntarissa kehitysyhteistyön vaikutukset. Tutkija-toimijaverkoston keskusteluja vuodelta 2005. Kehitysyhteistyön palvelukeskus (toim.)
- Hakola, O. & Steffansson, R. (2018) Kansalaisjärjestöt, uskonto ja kestävä kehitys. *Fida International & Suomen Lähetysseura*. Hasu, P. (toim.) https://felm.suomenlahetykseura.fi/wp-content/uploads/2019/02/am388-fida_kansalaisjarjestot_digi.pdf
- Hauru, M. 2017. Pro Gradu -tutkielma. Lapsen osallisuus huostaanotossa. Saatavilla 8.9.2023. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62979/Hauru.Mira.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hickel, J. (2017). The Development Delusion: Foreign Aid and Inequality. *American Affairs*. <https://americanaffairsjournal.org/2017/08/development-delusion-foreign-aid-inequality/>
- Hiltunen, L. (2009). Validiteetti ja reliabiliteetti. [Power Point -diat]. Jyväskylän yliopisto.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hohenthal, Tuula. (2012) Työelämäkumppanuutta rakentamassa. Stepit - Kolme askelmaa yhteisölliseen työelämäkumppanuuteen. Centria ammattikorkeakoulu.
- Home Street Home. (2018) Yhdistys – Home Street Home. Saatavilla 7.8.2023. <https://www.homestreethome.fi/>
- Hopia, H. & Laitinen-Väänänen, S. (2010). Alumnitoiminta ammattikorkeakoulussa tavoitteena systemaattinen kehittäminen.

Saatavilla 9.12.2021 https://arkisto.uasjournal.fi/keveroosaja_2010-3/1267-2424-1-CE.pdf

Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., Keto-Tokoi, A. (2017). Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Kaell, H. (2021) The long history of child sponsorship, c.1700–1950. Saatavilla 11.2.2023. McGill University, Canada. <http://www.hillarykaell.com/uploads/1/0/2/5/10254371/2021-kaell-sponsorship-history.pdf>

Koponen, J. (2011) Kehitysapu- ja yhteistyö kehityspolitiikan välineenä. Helsingin yliopiston julkaisut. Blogi. Saatavilla 26.9.2023 <https://blogs.helsinki.fi/jkoponen/files/2011/01/kepokyt11kapu.pdf>

Koponen, J., Lanki, J., Keränen, A. (2007). Kehitysmaatutkimus, johdatus perusteisiin. Gaudeamus.

Krueger, Richard. (1998) Analyzing and reporting focus group results. Sage Publications, Inc.

Kumpulainen, K., Krokfors, L., Lipponen, L., Tissari, V., Hilppö, J. & Rajala, A. (2010) Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Yliopistopaino, Helsinki.

Kääriäinen, M. (2014) Kehitysavun kirous. Into.

Laitinen, H., Voipio, T. & Grönqvist, M. (1995) Yhteisön ääni. Osallistavien menetelmien opas. Kehitysyhteistyön palvelukeskus.

Lundy, L. (2009) 'Voice' is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British Educational*

Research Journal 33 927-942.

<https://doi.org/10.1080/01411920701657033>

Matthews, S. (2018) Postdevelopment theory. International studies association and Oxford university press. Saatavilla 15.9.2023.

<https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-39#acrefore-9780190846626-e-39-div1-3>

Mattila, K. (2018) Alumnitoiminta on väylä elinikäiseen oppimiseen. Lapin ammattikorkeakoulu.

<https://blogi.eoppimispalvelut.fi/lumenlehti/2018/04/25/alumnitoiminta-on-vayla-elinikaiseen-oppimiseen/>

Mattila, M. (2003) Kansainvälinen valuuttarahasto. Poliitiikan ja talouden vuorovaikutus. Helsingin yliopisto. <https://www.mv.helsinki.fi/home/mmat-tila/talous/imf.pdd>

Mengesha, S., Meshlemiah, J. & Chuffa, K. (2015) Asset-based community development practice in Awramba, Northwest Ethiopia. Teoksessa *Community Development* 46 164-179. Saatavilla 18.11.2023

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15575330.2015.1009923>

Nakurun Lapset ry. (i.a). Yhdistys – Nakurun Lapset ry. Saatavilla 5.2.2022.

<https://nakurunlapset.fi/>

Ngugi, P. (2017) Children's Active Participation in Kenyan Society. Teoksessa Ofosu-Kusi, Y. *Children's Agency and Development in African Societies*. Codesria.

Organizing Engagement. (2022). *Sherry Arnstein - Ladder of Citizen Participation*. Saatavilla 14.9.2022

<https://organizingengagement.org/models/ladder-of-citizen-participation/>

Organizing Engagement. (2023) *Harry Shier - Pathways to Participation*. Saatavilla 18.11.2023. <https://organizingengagement.org/models/pathways-to-participation/>

Puusa, A. (2020) Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*.

Saaranen-Kauppinen, A, & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV – 7.3.2. Sisällönanalyysi. Saatavilla 17.6.2023. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html

Save the Children. (2022) About us. 100 Years for Children. Saatavilla 10.6.2022. <https://www.savethechildren.net/about-us/100-years-children>

Seurakuntalainen. (2013) Kehitysmaiden lasten koulutustuki on välittänyt tukea maailman lapsille jo kolmen vuosikymmenen ajan. Saatavilla 26.8.2022. <https://www.seurakuntalainen.fi/uutiset/kehitysmaiden-lasten-koulutustuki-on-valittanyt-tukea-maailman-lapsille-jo-kolmen-vuosikymmenen-ajan/>

Suomen Unicef ry. (i.a). Lapsen oikeudet. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Saatavilla 20.6.2022. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Swantz, M-L. (2004) *Aikani Afrikassa*. Ajatus.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (2022) *Lastensuojelun käsikirja - Lapsen osallisuus*. Saatavilla 9.9.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2013). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Tuomiahon, S. (2019). Pro Gradu tutkielma. Lasten osallisuus Vaasassa. Suomenkielisten alakoulujen oppilaskuntien hallitusten näkemyksiä osallisuudesta. Vaasan yliopisto.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023) Hyvä tieteellinen käytäntö. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita ja suosituksia. Saatavilla 13.11.2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Ulkoministeriö. (2021) Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö. Saatavilla 10.12.2021. <https://um.fi/kehityspolitiikka-ja-kehitysyhteistyö>

Unicef. (i.a.) Lapsen oikeuksien sopimus. Saatavilla 18.11.2023. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>

Vanhalakka-Ruoho, M. (2014) Toimijuus elämäkulussa – ohjaustyön perusta? Saatavilla 10.11.2022. <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/94099/52777>

L731/1999. Perustuslaki 11.6.1999/731. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Vilka, H. (2015) Tutki ja kehitä. PS-kustannus.

Virkki P. (2015) Väitöskirja. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1735-5/urn_isbn_978-952-61-1735-5.pdf. Luettu 8.9.2023

Ofosu-Kusi, Y. (2017) Children's Agency and Development in African Societies. Codesria.

LIITE 1. Saatekirje Nakurun Lapset ry:n jäsenille

Hyvä Nakurun Lapset ry:n jäsen!

Teen YAMK-opinnäytetyötä osallisuuden ja toimijuuden lisäämisestä osana kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esiin alumnitoiminnan vaikutuksia Arap Moin lastenkodissa asuvien lasten osallisuuteen sekä toimijuuteen. Tutkimuksen on tarkoitus tuoda esiin myös sitä, miten osallisuus tällä hetkellä toteutuu lastenkodissa ja millä tavoin lasten osallisuutta voidaan edistää. Tutkimuksen yhteydessä keskustellaan myös siitä, millaista tukea toivotte alumniensa antavan lastenkodissa asuville lapsille ja miten Nakurun Lapset ry voisi tukea Keniassa toimivia alumneja.

Tavoitteena on, että tutkimus antaisi alumnitoiminnan aloittamiselle konkreettisia keinoja osallisuuden ja toimijuuden lisäämiselle sekä keinoja yhteistyölle kahdessa eri maassa toimivan ryhmän kesken.

Tämä haastattelukutsu on lähetetty sinulle, sillä olet toiminut pitkään Nakurun Lapset ry:n jäsenenä, tuntien heidän toimintansa sekä lastenkodin jo pidemmältä ajalta. Haastattelu toteutetaan ryhmähaastatteluna, jossa osallistujia on kuudesta kahdeksaan henkilöä. Haastattelussa on mahdollisuus vapaaseen ja avoimeen keskusteluun, jossa moderaattori ohjaa keskustelua ja antaa kysymykset, joihin vastauksia toivotaan. Haastattelu järjestetään Teamsin välityksellä ja se tullaan nauhoittamaan litterointia varten.

Tutkimusaineisto säilytetään asianmukaisesti ja tuhotaan, kun tutkimus on valmis ja raportoitu. Tutkimusaineistoa ei luovuteta muuhun käyttöön. Jos tutkimusraportissa käytetään lainauksia kerätystä aineistosta, huolehdiin siitä, että vastaajaa ei pysty tunnistamaan. Kaikkien tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden anonyymius säilyy tutkimuksen ajan ja sen jälkeen. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

LIITE 2. Saatekirje kenialaisille alumneille

Dear participant!

I am writing a master's thesis for promoting participation and human agency as part of Non-Governmental Organizations development cooperation.

The purpose of the study is to highlight the effects of alumni activities on the participation and agency of children living in Arap Moi's orphanage. The purpose of the study is also to highlight the ways in which you can support the children in the orphanage and the resources that can be used to produce alumni activities.

The aim is that the survey would provide concrete ways to launch alumni activities in children`s home, provide perspectives on promoting participation and human agency and co-operate with groups operating in two different countries.

This interview invitation has been sent to you because you grew up in an Arap Moi orphanage and registered as an alumnus. The interview will be conducted as a focus group interview with six to eight participants. The interview provides an opportunity for a free and open discussion, where the moderator directs the discussion and asks questions to be answered. The interview will be conducted through Teams and will be recorded for spelling.

Research material will be properly stored and destroyed once the research is reported. Research material will not be released for other use. If excerpts from the material collected are used in the research report, I, as the researcher, make sure that the defendant cannot be identified from them. The anonymity of all individuals who participated in the study will be maintained during and after the study. Participation in the study is voluntary.

LIITE 3. Haastattelukysymykset suomalaisille vastaajille

1. Miten määrittelet osallisuuden?
2. Mitä ajattelet lapsen osallisuudesta? Onko se tarpeellista? Onko sitä tarpeen lisätä?
3. Millaisiin asioihin ajattelet lapsen voivan osallistua?
4. Miksi osallisuutta mielestäsi tarvitaan?
5. Millaista tukea/ohjausta koette lastenkodissa asuvien lasten ja nuorten tarvitsevan eniten?
6. Millä tavoin lastenkodissa asuvien lasten osallisuutta voidaan edistää?
7. Millä tavoin lastenkodissa asuvien lasten osallisuus toteutuu?

Lopuksi voidaan keskustella vielä siitä, miten Nakurun Lapset ry voisi tukea alum-
nien motivaatiota, jaksamista, toimintaa?

LIITE 4. Haastattelukysymykset kenialaisille vastaajille

QUESTIONS ABOUT PARTICIPATION AND ACTIVITY:

1. How would you define a word *participation*?
2. Why do you think the participation is needed / is not needed?
3. What do you think about childrens´participation? Is it needed or not?
4. How is the childrens´participation in the orphanage currently being implemented?
5. Do you think it is important to promote the childrens´participation in the orphanage?
6. If yes, which methods can be used to promote the participation of a child living in an orphanage?
7. How could alumni activities support and promote the child's participation?

QUESTIONS ABOUT ALUMNI ACTIVITIES:

1. What kind of support or guidance would you have wanted for yourself during primary / secondary school?
2. What kind of resources would be needed to run alumni activities?
3. What kind of support do you want from the active members and the board of Nakuru Lapset ry for organizing, running and developing alumni activities?